

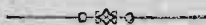
6252
176

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Ι. ΔΡΑΚΟΥ

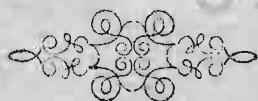
Ενδύσειν ενδύματα, αβαζιά
Εφ' Ήρανα

ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΥ.

ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ

Ἄδεια τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας
(ὑπ' ἀριθ. 776 καὶ ἡμερομ. 29 Ἰεβριούλ-ἔβδελ 1307).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.

1890.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Ι. ΔΡΑΚΟΥ

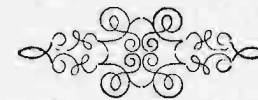
ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΥ.

ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ

Ἄδεια τοῦ Ἀυτοκρατορικοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας
(ὑπ' ἀριθ. 776 καὶ ἡμερομ. 29 Ἐβριουῦλ-ἐβδὲλ 1307).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.

1890.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΙ ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΧΩΡΑΙ.

ΕΘΙΜΑ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Πολλάκις ἐθαύμασά τινας λεπτομερῶς πραγματευομένους περὶ ἐθίμων ἑλληνίδων πόλεων ἢ χωρῶν καίτοι ἅπαντα ἔχουσιν ἐθνικὴν ὁμοιότητα καὶ ὀλίγα λεπτότητες εἰσχωροῦσιν ὡς ἐξ ἐπιμιξίας μεθ' ἑτεροειδῶν στοιχείων. Τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ. Πόρισμα οὐχὶ ὀλιγοχρονίου μελέτης ἐστὶν ὅσα περὶ τῶν ἐθίμων τῶν συγχρόνων ὁμογενῶν θὰ εἶπω· καὶ οὐδένα μὲν συγγραφέα ἔχω ὑπ' ὄψει μου, ὡς αὐτόπτης διατελέσας τῶν περιγραφησομένων, λέγω δὲ καὶ γράφω περὶ τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Αἰολίδος καὶ Ἰωνίας, ἐν αἷς ὡς περιηγητῆς, οὕτως εἶπειν, διέτριψα ἐπὶ μακρὸν ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός μου· ἕτερος ἄς συντάξῃ τοιαῦτα ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τῆς Ροδόπης ἢ τοῦ Ὀλύμπου, ἕτερος ἐκ τοῦ ὄμβραλου τῆς Πελοποννήσου ἢ τῶν Ἰονίων καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων· μάλιστα δὲ ἐξ ἀκραιφνῶν ἑλληνικῶν πόλεων τριτενουσῶν, εἰς ἃς πόρρω ἀπέχουσιν οἱ ἐκφραγισμοὶ καὶ πᾶν ξενικόν. Τότε θὰ ἔχωμεν ἀκριβῆ εἰκόνα ἐθίμων, ὧν πολλὰ θὰ ἔχωσι μεγάλην σχέσιν μετὰ τῶν εὐκλειῶν προγόνων καὶ συγγένειαν μὲ πολλὰ χωρία τῶν συγγραφέων. Τὸ σύνολον δὲ τῶν συνηθειῶν ἡμῶν παρουσιαζόμενον τότε ἐν δημοσιότητι τελείως, ἴσως διυλίσῃ νεώτερός τις Ξενοφῶν καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀποκτήσωμεν τελειοτάτην καὶ πληρεστάτην συγγραφὴν.

Τὰ ἔθιμα διαιροῦνται εἰς γενικὰ καὶ εἰς μερικὰ. Νῦν θὰ εἶπω περὶ τῶν μερικῶν ἢ τῶν τοῦ οἰκιακοῦ βίου καλουμένων· ἀρχομαι δὲ ἀπὸ τοῦ γάμου διὰ πολλοὺς λόγους, ἰδίχ δὲ διὰ

τι ὀλίγοι πλέον ἡμέραι ἔμειναν ὅπως τελεσθῶσι καὶ οἱ γάμοι τῶν βασιλοπαίδων τῆς Ἑλλάδος.

Α΄.

ΟΙ ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ.

Ὁ φιλελληνικώτατος Βύρων ἔλεγεν ὅτι: «αἱ γυναῖκες εἶναι ὡς αἱ ψυχαὶ (πεταλοῦσαι), συλλαμβάνονται δὲ διὰ τῆς λάμψεως» ἤτοι, ἔνεκα παιδείας, ἄλλοτε ἔνεκα πλούτου, ἢ ἀρετῆς, ἢ ὠραιότητος, ἢ διὰ τῆς λάμψεως ἐτέρων ἐπικτητῶν καὶ φυσικῶν πλεονεκτημάτων. Ἀλλὰ πρὶν συλληφθῆ ἢ ψυχὴ αὕτη, ἀπαιτοῦνται πρότεροι σχέσεις καὶ οικειότης ὅπως θεμελιωθῆ ἡ ἀγάπη καὶ ἀποφασισθῆ ἡ ἐκλογή.

Ἱστοροῦσιν αἱ γυναικαὶ ὅτι, ἅμα ἔφθانون εἰς τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας των ὠχυρόνοντο ἐν τοῖς θαλάμοις καὶ ἐφρουροῦντο ὑπὸ τῶν μητέρων αὐτῶν· δὲν ἐτόλμων νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὸ παράθυρον διὰ νὰ ἴδωσι διαβάτην ἢ περιεργὸν τινα σκηρὴν, ἐπετρέπετο δ' αὐταῖς ἡ ἔξοδος ἐκ τῆς οἰκίας εἰς προσδιωρισμένας ἡμέρας, ὡς εἰς κοινωνίαν τῶν ἀχράντων μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ, εἰς δημόσιον χορὸν, εἰς πανηγυρίαν, εἰς γάμον οικείων. Πολλοὶ νέοι ἠρραβωνίζοντο καὶ δὲν ἐγνώριζον τὰς ἐρασμίας, διότι καὶ ἐν ἐπισκέψει δὲν ἠδύναντο νὰ ἀτενίσωσι βλέμμα ἔνθα δεῖ, ὅπως μὴ ὀνειδισθῶσιν ὑπὸ τῶν παρεστῶτων ὡς ἀσύστολοι καὶ ἀσεβεῖς. Ὄντως ἑλληνοπρεπῶς ἐπὶ τῶν παρθένων ἐφέροντο!

Οἱ χρόνοι ἤδη μετεβλήθησαν καὶ οἱ νεώτεροι μετέβαλόν πως τρόπον. Ὅσον καὶ ἂν ἀγαπᾷ ὁ νέος νέαν, τὸ ζήτημα ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεως τῶν γονέων, σπανιώτατα δὲ συμπεριφέρονται ἐπὶ τὸ σπαρτιατικώτερον· θέλουσι νὰ ἔχωσι τὴν τιμὴν παρὰ τῶν πολλῶν καὶ τὴν εὐχὴν ὑπὸ τῶν γονέων. Ὅσον δὲ καὶ ἂν φεύγωσιν ἢ ἔφευγον αἱ νέαι ἐκ τῶν παραθύρων ὅπουταν ἴδωσι ξένον ἄνδρα ἔστω καὶ ἄσπρον, ὅσον καὶ ἂν κλείωσι τὴν θύραν ὅπως μὴ ἀντικρύσωσι τὰ ἰλαρὰ βλέμματα καὶ ἠλεκτρισθῶσιν αἱ καρδίαι, ἀδύνατον ὁ ἐρα-

στῆς νὰ μὴ ποιῆ πρὸς αὐτὴν νύκτωρ κώμους καὶ νὰ λέγῃ μελίρρυτα ἐρωτικά καθ' ὁδὸν μέχρι τῆς ποθητῆς ἡμέρας.

Τῶν φιλουμένων μερῶν οἱ γονεῖς συνεννοοῦνται διὰ προξενητρίας, ἧτις οὐκ ἔστιν ἐξ ἐπαγγέλματος τοιαύτη, ἀλλ' αὐτοχειροτόνητος· κυρίως δὲ ὡς ἔχουσα συνάφειάν τινα καὶ γνωριμίαν ἐξαιρετον πρὸς τὴν οικογένειαν εἰς ἣν θὰ προξενεύσῃ τὴν νέαν. Οὐδέποτε ὁ νυμφίος πέμπει μεσάζοντα πρὸς τὴν οικογένειαν τῆς νύμφης. Ἐάν λοιπὸν δεκτὴ γένηται ἡ πρότασις τῆς προξενητρίας πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ γαμβροῦ, οἱ γονεῖς τῆς νύμφης προσκαλοῦσιν εἰς συμπόσιον τοὺς πρώτους καὶ τὴν ἐπαύριον ἀνταποδίδουσι καὶ ἐκεῖνοι τὸ συμπόσιον καὶ τότε ὁμιλοῦσι περὶ προικῆς, καὶ περὶ τοῦ καιροῦ τῆς στέψεως.

Ταῦτά εἰσι τὰ προκαταρκτικὰ τοῦ ἀρραβῶνος.

Ἐν βραχυλογίᾳ ἄς συγκρίνωμεν τὴν προίκα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν νεωτέρων πρὸς τὰς τῶν προγενεστέρων. Ἐκεῖνοι εὐχαριστοῦντο νὰ λάβωσι σύζυγον προίκα ἔχουσαν ἢ οἰκίαν, ἢ ἀγρόν, ἢ ἄμπελον, ἢ ἐργαστήριον, καὶ τινα χρῆσιμα πρὸς στολισμὸν τῆς νύμφης, ὡς ἐνδύματα καὶ οικιακὰ ἐπιπλα· οἱ σύγχρονοι δὲ ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω αἰτοῦσι καὶ χρυσᾶς λίρας· ὥστε ἄνευ λιρῶν δὲν γίνονται συνοικέσια. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἤκουσα ὅτι ἐν Ἰωνίᾳ νύμφη τις ἐπροικοδοτήθη ὑπὸ τῶν γονέων δι' εἴκοσι χιλιάδων λιρῶν, καὶ ἐν Ἑλλάδι δι' ἐνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν. Κατηγοροῦσιν ἡμῶν οἱ Εὐρωπαῖοι ὅτι πολλάκις δὲν γίνονται ἢ διαλύονται ἀρραβῶνες παρ' ἡμῖν ἔνεκα τῆς μὴ δόσεως γαλκίνης τινὸς χύτρας κτλ. τουτέστι δὲν κινούμεθα ἐξ ἀγνῆς καὶ ἐνθέρμου ἀγάπης πρὸς τὸ κοράσιον, ἀλλ' ἐξ ἐμπορικῆς ἢ, κάλλιον εἰπεῖν τυχοδιωκτικῆς, διότι ἐν πολλαῖς περιστάσεσι βλέπει τις μὴ ἔμφονας μελλονύμφους ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τοῦ γάμου νὰ ἀπαιτῶσι καὶ ἐτέρας λίρας ἐκτὸς τῶν συμπεφωνημένων ἢ καὶ ἄλλα κτήματα ἐκτὸς τῶν προικοδοτουμένων καὶ τότε εἰς θυελλώδεις σκέψεις βυθίζουσι τοὺς τλήμονας οικείους τῆς νύμφης, ἢ δὲ παραχώρησις τῶν ζητουμένων φέρει τὴν γαλήνην.

Προσδιορίζεται ἡ ἡμέρα τοῦ ἀρραβῶνος — συνήθως κυ-

ριακή—καὶ τὰ χρήσιμα ἐτοιμάζονται ἐξ ἀμροτέρων τῶν μερῶν, προσκαλοῦνται δὲ οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι· πρῶτον ἡ συνοδία πομπικῶς ἐξέρχεται ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ μνηστευθῆσομένου καὶ κοράσιον προηγείται τακτικῶς κρατοῦν ἐπὶ κεφαλῆς κένιστρον ἑμπλεῶν ζαχαρωτῶν· καθ' ἑδὸν δὲ αἱ εὐρεθείσκι ἢ αἱ ἰστάμεναι ἐκ περιεργείας ἐπεύχονται τὰ πράγματα αἴσια. Ὅταν ἡ συνοδία πλησιάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ἴστανται δεξιὰ μὲν αἱ γυναῖκες, ἀριστερὰ δ' οἱ ἄνδρες καὶ ἄβρωγες ἐπιναύουσι τοῖς γονεῦσι τοῦ γαμβροῦ πρῶτοι νὰ εἰσέλθωσι διὰ νὰ ἦναι κελροροῖζικον τὸ ποδαρικόν των. Διὰ ρόδων καὶ ἴων καὶ ἀνθέων καὶ ροδοστόγματος νεάνιδες ραντίζουσι τοὺς ἀναβαίνοντας τὴν κλίμακα. Οἱ συμπενθέροι δέχονται τοὺς συμπενθέρους, τότε δὲ ἡ νύμφη πίπτει καὶ τοὺς προσκυνεῖ καὶ ἀσπάζεται τὰς χεῖρας τῶν πενήθερων τῆς, οὗτοι δ' ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐκείνην καὶ ἀποσύρεται, διότι οἱ γονεῖς τῆς ὑποδεχονται καὶ τοὺς ἄλλους. Μετὰ ταῦτα παρουσιάζεται ἐν τῇ αἰθούσῃ καταστάλιστος ἡ ὠραία ἑλληνίς, συνοδευομένη ὑφ' ἑτέρων παρθένων, κρατουσῶν τὰ δῶρα τῆς ἐπισκέψεως, γλυκὸ μὲ νερόν καὶ ποτὰ, πάντων δὲ τὰ βλεμματα πρὸς αὐτὴν στρέφονται· κατόπιν ἡ μήτηρ τῆς νύμφης φέρει τὴν μελλόσσεπτον εἰς τὴν αἰθουσαν πάλιν καὶ παρθέναι περιστοιχίζουσιν ἐν μέσῳ ἀνακλιτηρίῳ. Μικρὸς παῖς στολίζει μὲ ἀδαμάντινον δακτυλίδιον τὴν χεῖρα τῆς μνηστῆς καὶ φιλεῖ αὐτὴν εἰς τὰς παρειάς· ἐπομένως ἐγείρονται οἱ οἰκεῖοι τοῦ γαμβροῦ καὶ περιβάλλουσι καὶ ἄλλα δακτυλίδια, ἐὰν ᾧσι πλούσιοι καὶ φιλοῦσιν αὐτὴν, εὐχόμενοι αὐτῇ τὸ: νὰ σὲ χαιρώμεθα. Διὰ τῶν μνηστρων κοσμηθεῖσα ἡ νεάνις ἐξέρχεται τῆς αἰθούσης καὶ αἱ φίλαι τῇ προσφωνοῦσι: νὰ ζήσῃ καὶ ἐκ δευτέρου κερῆ τοὺς παρόντας, καὶ τράπεζα λουκούλειος παρατίθεται.

Ἡ αὐτὴ ἐθιμοταξία γίνεται ὅταν θὰ ὑπάγωσι τὰ ζαχαρωτὰ ἢ τὰ ἀραβωνιάσματα εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι κόρη συγγενικὴ τῆς νύμφης θὰ κοσμήσῃ μὲ δακτυλίδιον τὴν χεῖρα τοῦ γαμβροῦ, καὶ ἡ νύμφη δὲν ὑπάγει εἰς τὸν γαμβρικὸν οἶκον ἐν καιρῷ ἀραβωνος ἐνῶ ἐκεῖνος παρῆν εἰς τὸν νυμφικόν. Δωροῦνται δὲ

καὶ εἰς τὸ παιδίον καὶ κοράσιον, ἅτινα ἐπέθηκαν τὰ δακτυλίδια—ὄφελουσι δὲ νὰ ἔχωσι ζῶντας γονεῖς ὅπως τοῖς χορηγηθῇ τὸ προνόμιον τοῦτο—χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ νομίσματα.

Τὴν ἐπαύριον, μετὰ τὴν θέσιν τῶν μνηστρων, νεάνιδες λαμπρῶς ἐνδεδυμέναι διανέμουσι τὰ ζαχαρωτὰ εἰς προσδιωρισμένας οἰκογενείας, συγγενικὰς ἢ φιλικὰς· αὗται δ' εὐχονται τοῖς μνηστευθεῖσι ταχεῖαν τὴν στέψιν. Τὰ ζαχαρωτὰ ἄλλαι μὲν θέτουσιν ἐντὸς δισκαρίων ἢ δίσκου, ἄλλαι δὲ περικυκλοῦσιν εἰς λεπτότατον ὕφασμα.

Ἐθίζουσιν οἱ νεώτεροι νὰ διατελῶσι μεμνηστευμένοι ἐν ἡ δύο ἔτη· αἱ ἐπισκέψεις δὲ τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὴν οἰκογένειαν τῆς νύμφης εἶναι ἀραιαί· κυρίως ἐν τῇ κατωτέρᾳ τάξει ἔχουσι μείζονα διάστασιν, μὴ μεριμνώντων τῶν νυμφίων ἐὰν ζῶσιν ἢ ἀποθνήσκωσιν οἱ ἐν τῷ οἴκῳ τῆς νύμφης· ἀληθῆ δὲ βέβαια ὑφίσταται ἡ οἰκογένεια ἐκείνη μέχρι τοῦ γάμου.

Ὅποτε δ' ὑπάγῃ ἡ μήτηρ τοῦ γαμβροῦ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, λαμβάνει ἀπείρους περιποιησεις ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἰκεῖοι, κατὰ δὲ τὸ παροιμιῶδες: «καὶ τοῦ συμπενθέρου μας ὁ σκύλος σύντεκνος εἶναι καὶ ἐκεῖνος» ἔχουσι καὶ παρεπόμενα δῶρα τοῦ ἀραβωνος, ὡς μπακλαβάδες, μπουρέκια, κουλούραις, ἐσώβρακα, περικνημίδας, χιτῶνας κεντητοὺς, νυκτερινὰ καλύμματα, μεταξωτὰς σακκούλας χρημάτων ἢ νικουσιανῆς κτλ. Ἡ φιλοτιμία δὲ δὲν καταλιμπάνει ἀβρόχευτον καὶ τὴν προξενήτριαν πρὸς ἡν προσφέρουσι σπηθουάνδηλον, ἢ περικνημίδας καὶ σανδάλια. Ὁ γαμβρὸς δὲ προσφέρει εἰς τὴν νύμφην ἄρνιον τὸ Πάσχα, λαμπάδα, ὑποδήματα κτλ. ἐπίσης δὲ καὶ τὰς Ἀπόκριως καὶ Χριστοῦγεννα ἕτερα δῶρα.

Ἡ μνηστὴ οὐδέποτε κάθεται ἐν τῇ αἰθούσῃ ἢ ἐν τραπέζῃ ἐν τῷ πατρικῷ τῆς οἴκῳ ὅποτε παρὼν τυγχάνῃ ὁ μνηστήρ, ἐκτὸς τῶν ἐξοχικῶν συμποσίων. Ἀμφοτέρωθεν ἐξέρχονται εἰς ἐπισκέψεις εἰμὴ συνοδία πάντοτε τῶν γονέων, ἢ οἰκείων, ὡς καὶ ἐν πανηγύρεσιν ἐγγχωρίσις. Εὐσιώνιστον δὲ θεωροῦσιν ἐν τῇ μνηστειᾷ νὰ βαπτίσῃ παιδίον ἢ κόρη διὰ θαπνῆς τοῦ γαμβροῦ.

Ἄνευ πομπῆς φέρουσι τὰ κοσμήματα εἰς τὴν νύμφην οἱ οἰκτεῖοι τοῦ γαμβροῦ, πλησιαζούσης τῆς στέψεως, ἀποτελοῦνται δὲ ταῦτα ἐξ ἀλύσειος χρυσῆς, ὥρολογίου δὲ νῦν, ἐξ ἀργυρᾶς χρηματοθήκης, ἐξ ἐνωτίων ἀδαμαντοκολλήτων, ἐξ ἐγκολπίου, ὃ ἐστὶ σταυροῦ μετὰ κορωνίδος, ἀλλ' αἱ μεσόγειοι προτιμῶσιν ὄρμαθους φλωρίων καὶ τοῦτο εἶναι πρακτικώτερον καὶ οικονομικώτερον μέτρον· εἶδον πολλὰς δεσποίνας ἐν Ἀνατολῇ νὰ ἔχωσι τρεῖς σειρὰς φλωρίων ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ νὰ φθάνωσι μέχρι τοῦ ἐπιγαστρίου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ πένησσα ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα θὰ κοσμήσῃ τὸ στῆθος ἢ μὲ χρυσοῦν σταυρίδιον, ἢ τρακοσάραν, ἢ ἀγιοκωνσταντινῆτον.

Μερικοὶ δὲ φιλελεύθεροι μνηστῆρες ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν γονέων ἐρωτῶσι τὰς νύμφας ἐὰν ἦναι εὐχαριστημένοι διὰ συμβίωσιν μετ' αὐτῶν ἢ ὑπέστησαν πίεσιν· ὁ νεωτερισμὸς οὗτος καίτοι σπανίως παρουσιάζεται, εἶναι ὅμως εἰς ἐκ τῶν ζωτικῶν, διότι πρόκειται περὶ δρόμου ζωῆς, συμπνοίας, ἀμοιβαίας ἀγάπης καί... Ἀφροδίτη καὶ θρόνος δὲν ἀγαπῶσι συντρόφους.

Ἵποφώσκει δὲ καὶ ἡ ἡὼς τῶν γάμων.

Β'.

ΟΙ ΓΑΜΟΙ.

Σπανίως κινῶσι τὸ ἔπακρον τῆς περιεργείας τῶν Ἑλληνίδων ἄλλα θεάματα κοσμικὰ ὅσον ὁ γάμος, καὶ μάλιστα ἐὰν πλούσιος τυγχάνῃ ἐν δευτερευούσῃ ἢ τριτευούσῃ πόλει ἢ κώμῃ· ὑπολαμβάνουσι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὡσεὶ μεγάλην ἑορτὴν καὶ αὐταὶ δὲ αἱ παρθένοι καταλείπουσι τοὺς θαλάμους καὶ συρρέουσιν εἰς τοὺς πέριξ οἴκους τοῦ νυμφικοῦ, ὃ δὲ ναὸς κατάμεστός ἐστὶν ὑπὸ φιλοθεαμόνων.

Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου πέμπει ὁ νυμφίος ὑφασματοπώλην μὲ μεταξωτὰ καὶ ἐκλέγουσιν οἱ περὶ τὴν νύμφην τὸ ἀρμόδιον ὑφασμα πρὸς νυμφικὴν στολὴν· αὐθωρεὶ δὲ ἀρχίζουσι νὰ ράπτωσιν αὐτὴν μετ' ἄσμάτων καὶ πᾶσα

ἀγάμος παρευρεθείσα, ἢ ἐκ περιεργείας διαβᾶσα, ὀφείλει νὰ ἐργασθῇ ὀλίγον ἐπ' αὐτῆς, ἅμα δὲ καὶ ἅσμά τι ὑμεναίου νὰ εἴπῃ. Ἐν τέλει δὲ ἡ νύμφη εὐχαριστεῖ ἐμμέτρως καὶ διὰ μικροῦ συμποσίου τὰς φίλας ἐργάτιδας. Πρὸ ἐβδομάδος δὲ πέμπονται ἐκ τοῦ πατρικοῦ οἴκου εἰς τὸν νεόκτιστον τῆς νύμφης ὄλα τὰ χρειώδη ἐπιπλα, ἅτινα φέρονται μετὰ μικρᾶς πομπῆς· ταῦτα δὲ στολίζουσι μετ' ἄσμάτων παρθένοι. Κατόπιν ὁ νυμφίος πέμπει σάκκον ἀλεύρου, ὃς τὴν προτεραίαν τοῦ γάμου ζυμώνεται ἐν πομπῇ καὶ ἅσμασι παρὰ τῶν νεανίδων καὶ οἱ συμπένθεροι ρίπτουσιν ἀργύρια ἐπὶ τῶν λευκωλένων χειρῶν· μετὰ δὲ τὴν ἔψησιν τῶν ἄρτων τεμάχια ἀχνίζοντα εἰσέτι μετὰ μέλιτος πέμπουσιν εἰς φίλας. Εἶδον ὅμως εἰς πόλεις, αἰτινες σύγκειται ἐκ τουρκικῶν οἰκογενειῶν, οἱ προσκεκλημένοι εἰς τὸν γάμον νὰ πέμπωσιν ὡς θῶρα οἰκιακὰ σκεύη καὶ ἐπιπλα. Οἱ συμπένθεροι ἀμφοτέρων τῶν μερῶν προσκαλοῦσιν εἰς τὸν γάμον ὅποιον δήποτε θέλουσι τὴν παραμονὴν τῆς στέψεως· τότε δὲ καὶ οἱ οἰκτεῖοι τῆς νύμφης θὰ δώσωσι τὰς ταμμένας λίρας τῷ μνήστορι καὶ θὰ συνταχθῇ ὑπὸ τῶν ἀρμόδιων τὸ προικοσύμφωνον.

Ἡ ἡμέρα τοῦ ὑμεναίου ἀνέτειλεν. Ὁ γαμβρὸς ἐνδύεται τὴν λαμπρὰν στολὴν τοῦ ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ τῆς μουσικῆς παιανίζούσης· ἐπίσης παρθένοι στολίζουσι τὴν νύμφην μελωδοῦσαι ἐπιθαλάμια ἐν τῇ νεοδηκτῷ οἰκίᾳ· ἐκβάλλουσιν αἱ φίλαι τῆς τὰ ἱμάτια καὶ εἰς πτωχὰς διδῶσιν· ἀμέσως δὲ τὴν ἐνδύουσι τὰ λευκὰ. Ἡ νύμφη τότε κάθηται ἐπὶ καθέκλας καὶ αἱ παρθένοι κτενίζουσι τὴν κόμην καὶ μὲ μῦρα ραντίζουσι τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνθόνερον· κατόπιν ἐνδύουσι τὴν νυμφικὴν ἐνδυμασίαν, μὲ διάδημα περιβάλλουσι τὸ κρανίον, κοσμοῦσι τὸ στῆθος μετὰ τῶν ἀδαμαντίνων καὶ χρυσῶν κοσμημάτων, σκεπάζουσι τὸ πρόσωπον μὲ λεπτὴν λευκὴν καλύπτραν μέχρι ποδῶν καὶ ἐκατέρωθεν τοῦ προσώπου κρεμῶσι μεγάλους πλοκάμους ἐκ χρυσῶν λεπτοτάτων συρμάτων (τράναις). Ὡστε διὰ νὰ στολισθῇ μία εὐκατάστατος πῶς νύμφη σήμερον, εἶναι μία περιουσία μετρίου πολυχνίτου.

Καὶ ἡ νύμφη καὶ ὁ γαμβρὸς ἐστολίσθησαν καὶ τὸν κουμπήρον περιμένουσιν· οὗτος δὲ συλλέξας τοὺς φίλους ἐντὸς καφεψείου ἐξερχομένων αὐτῶν διατάττει τὴν μουσικὴν νὰ παίζῃ καὶ οὕτως ἀρχίζει ἡ χαρὰ. Ἡ ὄμῃς δ' αὕτη ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ· οὗτος καταβαίνει μετὰ τῶν συγγενῶν του καὶ προσκεκλημένων καὶ ἐνόηται δακρύων ὡς καταλείπων τὴν πατρικὴν ἐστίαν, ἀποχαιρετίζει δὲ κατασπαζόμενος τοὺς στενοτάτους. Ἔρχεται ἡ πληθὺς ἐκείνη εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης καὶ ἀροῦ λάβῃ αὐτὴν μετὰ τῶν προσκεκλημένων, βαδίζουσι πομπικῶς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ὠραίου φύλου ἐπομένου τῷ ἀνδρικῷ, ἐνῶ εἰς τὴν ἐπάνοδον γίνεται τὸνάπαλιν.

Ὁ ἱεράρχης—ὅστις τὴν πρώην ἱερούργησεν ἐπ' ὀνόματι τῶν μελλονύμφων καὶ τῶν ἀναθρεψάντων αὐτοὺς γονέων—ἐνδεδυμένος ἔπασαν τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν του μετὰ τῶν ἱερέων εὐρίσκειται ἐν τῷ ναῷ· τότε εἰς ἐκ τῶν λειτουργῶν ἀνάψας τῆς λαμπάδας καὶ ψάλλον τὸ πρέπον, λαμβάνει τὸν γαμβρὸν ἐκ τῆς χειρὸς καὶ τὸν φέρει εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ, ἐπίσης καὶ τὴν νύμφην, ἀμέσως δὲ ἀρχίζει ἡ τελετὴ τοῦ ἀραβῶνος καὶ αὐθωρεὶ καὶ τοῦ γάμου· διαρκεῖ δὲ περὶ τὴν ὥραν. Κατὰ τὴν στέψιν οἱ ἔξω πυροβολοῦσι, κατὰ δὲ τὸν χορὸν *Ἥσατα χόρευε, ἡ Παρθένος . . .* » ραντίζουσιν οἱ παριστάμενοι τοὺς νυμφευομένους διὰ ζακχαρωτῶν καὶ κερματίων ἀργυρίου. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ξένοι ἐκθαμβοὶ μένουσιν ὄρωντες τὰ γινόμενα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, θαυμάσια καὶ ζωηρὰ καὶ πρέποντα.

Τελεσθείσης πλέον τῆς στέψης, ἐξέρχονται ἐν στολῇ ἀρχιερεὺς καὶ κληρὸς μεθ' ὧλων καὶ ἐν φάλαξ φέρουσι τοὺς νεονύμφους κατ' οἶκον. Καθ' ὁδὸν δὲ αἱ φίλαι οἰκίαι ραίνουσιν ἐκ τῶν παραθύρων τὰ στέφανα—ἅτινα κρατεῖ ἐντὸς πολυτίμου δίσκου λαμπρὸν κοράσιον, προσπορευόμενον ὀλίγον τοῦ νεαροῦ ζεύγους—καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν στεφθέντων διὰ μικρῶν ἀργυρῶν νομισμάτων, ἢ ζακχαρωτῶν, ἢ κόκκων βάμβακος, ἢ σίτου, οὐδέποτε δὲ δι' ἀνθέων· καὶ πάντα ταῦτα δηλοῦσι· στερεωμένοι νὰ ἦναι οἱ νεόνυμφοι ὡς ὁ ἄργυρος, γλυκεῖς ὡς τὰ ζακχαρωτὰ, νὰ γηράσωσιν ἢ νὰ λευκανθῶσιν

ὡς ὁ βάμβαξ· καὶ ὁ σίτος δηλοῖ· αἱ οἰκίαι των νὰ ᾄδωσιν ἀβρααμιαῖαι καὶ περισσεύουσαι νὰ δίδωσι καὶ ταῖς χρεῖαν ἐχούσαις οἰκογενεαῖς.

Μετ' ὀλίγην ἀνάπαυλαν, μετὰ τ' ἀναψυκτικὰ ποτὰ ἔρχεται ἡ μουσικὴ καὶ ὁ χορὸς. Πρῶτοι θὰ χορεύσωσιν οἱ νεόνυμφοι καὶ ἔπειτα οἱ λοιποὶ, τῶν συγγενῶν προτιμωμένων. Κάτω δὲ ἐν τῷ κατωγείῳ κρέμανται βόεια κρέατα, ἐκαθαρίσθησαν ἰχθῦς καὶ ὄρνιθες καὶ μετὰ φαιδρότητος γίνεται κάποτε τὸ περισπούδαστον παρὰ τισι γαστρονόμοις κισκέκ. Γαμικὴ θοῖνη στρώνεται ἐκ διαφόρων ὑφαντικῶν ἐργοχείρων τῆς νύμφης χαμαί, ὡσεὶ ὀμηρικὸν συμπόσιον, καὶ οἱ αὐτοχειροτόνητοι κηδεσταὶ καὶ οἰνοχόοι φέρουσι τὰ πάντα ἐν εὐταξίᾳ. Συμποσιάζουσιν οἱ ἄνδρες ἐν ἰδιαιτέρῳ θαλάμῳ καὶ αἱ γυναῖκες ἐν τῇ περικαλλεῖ αἰθούσῃ μόνον τὸν γαμβρὸν ἔχουσαι ἐγγύτατα τῆς συζύγου του, ἄλλοτε δὲ ἀναμίζ. Μετὰ τὰ ἐπιδόροπια καὶ βακχικὴν θυσίαν ἀρχίζουσιν αἱ γυναῖκες νὰ τραγωδῶσιν ὄλα ἐκ συμφώνου πλὴν τῆς νύμφης καὶ ἄλλοτε μονομερῶς· ἐπιτρέπεται δὲ τῇ νύμφῃ νὰ ἔσῃ ὑπόταν προσέρχεται εἰς δεύτερον ἢ τρίτον γάμον. Γνωστὸν δὲ (καὶ τοῦτο λέγω διὰ τοὺς ἄλλοθενεῖς καὶ ἄλλοδόξους) ὅτι ἡ μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία χορηγεῖ τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ τρίτον γάμον. Διαρκεῖ δὲ ὁ γάμος, ἢ τὸ συμπόσιον καὶ οἱ χοροὶ τῆς χαρᾶς, δύο ἡμέρας.

Μοναξία κατέλαθε τὸ νέον ἀνδρόγυνον, διότι πάντες ἔφυγον καὶ οἱ οἰκετοὶ ἐκλαυσαν ὀλίγον ἐνώπιον διὰ τὴν στέρησιν ἀμφοτέρων. Κατὰ παραίνεσιν τῆς μητρὸς του ὁ νυμφίος ὀφείλει νὰ ἐκβάλῃ πρῶτ' ἅμα τι ἐκ τῆς κόμης τῆς νύμφης ὡς χρυσὴν πόρπην, ἐνώτια, διάδημα πολύανθον καὶ τοῦτο ὅπως ὄωσῃ θάρρος αὐτῇ. Ἔρχονται κατόπιν ἐνώπιον τῶν ἀγίων εἰκόνων καὶ προσεύχονται μυστικῶς καὶ ἀσπάζονται αὐτὰς ἀροῦ τελέσωσι καὶ ἀπὸ τρεῖς γονυκλισίας. Ὅντως σπανία αὕτη ἢ προσευχή! . . . Τὸν μῆνα τοῦ μέλιτος τελοῦσιν οἰκαδε, μετὰ δεκαπενθημερίαν δὲ ἄρχονται νὰ ἐκκλησιάζωνται καὶ νὰ ἐπισκέπτονται τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν, οἵτινες τοῖς ἐπεύχονται βίον πανόλβιον καὶ ἔτη ἀγήρω.

Γ'.

ΑΙ ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΛΟΥΣΕΙΣ.

Ἡ Ἑλληνίς, ἅμα νοήσῃ ὅτι πλησιάζει ὁ καιρὸς τῆς κη-
σεως, λαμβάνει ὡς εὐσεβειστάτη τὰ ἐφόδια τῆς ἐπουρανίου
ζωῆς αὐτοπροαιρέτως διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον· μετὰ δὲ τὸν
τοκετὸν ὁ πατήρ κρεμάζει νόμισμα χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν ἐπὶ
τοῦ μετώπου τῆς νεαρᾶς μητρὸς, ἁγιοκωνσταντιναῖον μετὰ
σκορῦδου καὶ τεμαχίου προσφορᾶς ἱερᾶς· ὅσαι δὲ πρώτην φο-
ρὰν θὰ ἴδωσι τὴν λεχὼ πτύουσιν αὐτὴν χαριέντως ὅπως μὴ
βασκανθῇ καὶ οἱ συγγενεῖς ἐπισκέπτονται αὐτὴν καὶ ἐγκαρ-
δίως συγχαίρουσιν· ἀπαγορεύεται δ' ἡ εἴσοδος εἰς τὸν κοιτῶ-
να τῆς τεξέως εἰς τὰς ἐχούσας τὰ ἔμμηνα ἢ ὑποφερούσας
ἐκ χρονίας ρύσεως αἵματος, ὡς καὶ ἡ ἐξόδος μόνον εἰς τὰς
εὐρεθείσας ἐν τῇ γέννῃ, πρὶν ἔλθῃ ὁ ἱερεὺς καὶ δώσῃ εὐχὴν
γεννήσεως, ἥτοι εὐχόνερον. Κατὰ τὴν τράπεζα στρώννυται
ὅπως γευθῶσιν αἱ ἀγωνισθεῖσαι καὶ παρευρεθείσαι εἰς τὸν
τοκετὸν καὶ δι' οἴνου εὐχαὶ δίδονται ὑπὲρ λεχοῦς καὶ νεο-
γεννήτου. Τρεῖς νύκτας ἀγρύπνως οἱ οἰκεῖοι φυλάττουσι τὴν
τέξασαν καὶ ὁ οἰκοδεσπότης ἔρχεται πρὸ τῆς δύσεως τοῦ
ἡλίου· παρελθούσης δὲ ταύτης τῆς ὥρας, ὅστις ἔλθῃ θέτου-
σιν ἀνημμένον πύραυνον ὑπὲρ τοῖς διασκελεῖ παλινδρομικῶς
καὶ τοῦτο γίνεται ἐκ προλήψεως καὶ δεισιδαιμονίας, ἥτοι
ὅπως φύγῃσι τὰ πονηρὰ πνεύματα ἅτινα τὸν ἠκολούθησαν,
ὁ δὲ ἀνὴρ ὑπακούει μειδιῶν εἰς τὰς συνηθείας ταύτας. Κατ'
ἔθος θέτουσι καὶ πλείστους σταυρίσκους ἐκ καλαμίων ὀπι-
σθεν τῆς θύρας τοῦ κοιτῶνος τῆς λεχοῦς, ἢ κρεμάζουσι καὶ
δίκτυον οἴονεῖ ὅπως περιπλέκηται ὁ πονηρὸς, τολμήσας
να εἰσέλθῃ αὐτόθεν· τοιοῦτον δίκτυον εἶδον να κρέμαται εἰς
παρομοίαν θέσιν εἴκοσι πέντε περίπου ἔτη ὡς μοὶ ὠμολόγη-
σεν οἰκοδέσποινα τις· ἄλλαι δὲ γυναῖκες περιβάλλουσι περὶ
τὴν ὄσφυν τὸ δίκτυον ἀπὸ τῆς συλλήψεως μέχρι γέννας καὶ
ἐκκαθαρίσεως, ἐπειδὴ ἔχει σταυρίσκους μυρίους ὄσους.

Τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν γέννησιν λούουσι τὸ νήπιον
οὕτω πως· ἡ μαῖα ρίπτει ἐντὸς σκαφιδίου χλιαρὸν ὕδωρ,

οἶνον ὀλίγον καὶ ἄλας καὶ ἔλαιον καὶ λούει αὐτό. οἱ δὲ πα-
ρόντες ρίπτουσιν ἐπ' αὐτὸ νομίσματα, ἅτινα εἶναι κέρδη
τῆς μαίας, ἥτις καὶ εἰς τὴν γένναν ἔλαβε δῶρον, τᾶλλον
ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· κατὰ τὴν ἐνδύει τὸ βρέφος καὶ πάντες κά-
θηνται εἰς πλουσίαν τράπεζαν, πιστεύουσαι αἱ παροῦσαι
ὅτι ἐκείνην τὴν νύκτα αἱ Μοῖραι, ὡς λέγουσι, θὰ κατα-
βῶσι καὶ θὰ ὀρίσωσι τὴν τύχην τοῦ τεχθέντος· ἀρχὴ γε τί
θὰ γείνη, βασιλεὺς ἢ ἀνθρακεὺς, πλούσιος ἢ πένης, ἢ ἔμ-
πορος, ἢ πλοίαρχος, ἢ ἰατρός, ἢ δεσπότης, ἢ διδάσκα-
λος κτλ.;

Μετὰ δὲ τεσσαράκοντα ἡμέρας ὑπάγει ἡ μήτηρ μετὰ τοῦ
νηπίου, εἴτε ζῶντος εἴτε μὴ, εἰς τὸν ναὸν καὶ λαμβάνει
σαράντισιν, τοῦτο δὲ γίνεται εἰς κάθε γένναν· οἴκαδε δὲ
ἐπανακάμπτουςα δίδει ὕδωρ τῆς σαραντίσεως εἰς τὰς αἰ-
τούσας, ἢ ρίπτει εἰς τὰς φιλικὰς αὐλάς, ὅπως καὶ αἱ κυ-
ριαὶ αὐτῶν τεσσαράκοντα ποιήσωσιν.

Δ'.

ΑΙ ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ.

Ὀλίγαι ἡμέραι παρέρχονται μετὰ τὴν κύησιν τοῦ βρέ-
φους καὶ ὁ μέλλων ἀνάδοχος πέμπει οἰκειάν γυναῖκα μὲ
ἀργυροῦν ἢ χρυσοῦν νόμισμα, ἢ σταυρίδιον καὶ θέτει αὐτὰ
ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ νηπίου ὡς ἀραβῶνα, ἢ τὸν λόγον·
συνήθως δὲ ἀνάδοχοι προτιμῶνται οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ συγ-
γενεῖς χάριν παραλόγων δαπανῶν ἐκατέρωθεν καὶ ἀπαλλα-
γῆς πολλῶν υποχρεώσεων. Αἱ βαπτίσεις γίνονται μὲ πομ-
πὴν ἐκτὸς τῶν αἰωνιδίων. Ὅρίζεται ἡ ἡμέρα τῆς τελετῆς
καὶ οἱ προσκεκλημένοι συναθροίζονται μετὰ τῶν δεσποινῶν
καὶ δεσποινίδων ἐν τῷ ναῷ· τελεσθέντος ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἢ
τοῦ ἀρχιερέως τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος καὶ μόλις
στρέφει ὁ ἀνάδοχος πρὸς τὴν θύραν τῆς ἐξόδου φίλος τις
ὑψοῖ αὐτὸν (μετὰ τοῦ νηπίου) καὶ κράζει ἄξιός, τάξει· ἐκει-
νος δὲ ὑπόσχεται μέγα συμπόσιον μετὰ χορδῶν καὶ ὀργά-

νων και οὕτω τὸν ἀρίνει· τὸ τῆξιμον ἄλλοτε εἶναι πραγματικόν, και ἄλλοτε τυπικόν. Τὸ ἴδιον δὲ γίνεται και εἰς τὸ ὠραῖον φύλον ὑπὸ ὁμοιοειδοῦς.

Μετὰ ἀδούσης πομπῆς ἱερατικῆς και λοιπῆς ἀκολουθίας συνοδευόμενος ὁ ἀνάδοχος ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νηπίου και παραδίδει τὸν νεοφώτιστον εἰς τὰς μητρικὰς ἀγκυλάς· ἀμέσως δὲ παραινεί τὴν μητέρα νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς σωματικῆς και πνευματικῆς ἀνατροφῆς τοῦ ἀναδεξιμοῦ του, ἐπίσης ἐφιστᾷ τὴν ἀγρυπνον φύλαξιν μέχρι τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας ἀπὸ κρημόν, πυρᾶν, κακῆς συναναστροφῆς και λοιπὰ ἢ ἐκ καθήκοντος ὡς μήτηρ πλέον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ και τῆς κοινωνίας ὑποχρεοῦται. Ἡ μήτηρ δὲ ἀσπασθεῖσα τὴν δεξιὰν τοῦ κουμπάρου μετὰ προηγουμένας τρεῖς γονυκλίσεις—ἔστω και ὁ ἀνάδοχος ἐὰν ἦναι και παῖς—οἶονεὶ παραδεχθεῖσα τὰς συμβουλὰς του λαμβάνει τὸ τέκνον τῆς και ἀμέσως τὸ ἀσπάζεται. Παρθένοι φέρουσι γλυκύσματα και ἀναψυκτικὰ ποτὰ και ὁ ἀνάδοχος διαδοχικῶς χαιρετίζεται μετὰ τὸ κοινὸν μὲν, ἀλλ' ἐμφαντικώτατον: *νὰ τὰ χιλιάσῃ* ὡς και οἱ συγγενεῖς τοῦ νεοφύτου.

Ρίπτει ὁ ἀνάδοχος ἔξωθεν τοῦ οἴκου νομίσματα εἰς τὰ παιδία και ἐν τῷ οἴκῳ τακτικῶς διανέμει τριαῦτα, μικρὰ ἐννοεῖται, εἰς ἅπαντας τοὺς κεκλημένους, ἅτινα ὀνομάζονται μαρτυραὶ. Αἱ μαρτυραὶ αὗται δίδονται, ὡς λέγουσι δὲ οἱ γηραιότεροι, πρὸς βεβαίωσιν τοῦ μυστηρίου ἢ ἐτελέσθη ἐνώπιον αὐτῶν· ἤτοι, τινὲς πιστεύουσιν ὅτι ἐν οὐρανοῖς θὰ ἐξετασθῶσι περὶ τούτου και ἡ μαρτυρία θὰ φανῆ αὐθωρεὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν· ἄλλοι πιστεύουσιν ὅτι, ὅσα βρέφη βαπτίσωσιν ἐπὶ γῆς, τόσαι κήρινα χρυσοειδεῖς λαμπάδες θὰ ὦσιν ἐνώπιον αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς.

Ὁλόκληρον ἐνδυμασίαν παιδικὴν δωρεῖται ὁ ἀνάδοχος τῷ πνευματικῷ τέκνῳ, συγχρόνως δ' εἰς τὴν μητέρα μεταξωτὴν ἐσθῆτα, ἢ ἐξ ἐριούχου, ἢ ἐξ ἄλλου πολυτίμου ὑφάσματος και λεπτὸν κάλυμμα κεφαλῆς. Ἄμα δὲ ἀρχίζει νὰ βηματίζει τὸ νήπιον, πέμπεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου ζεῦγος κομψοτάτων ὑποδημάτων.

Ἴδου και μία κερδοσκοπία τῆς μητρὸς. Τὰ πρῶτα αὐ-

ξηθέντα ὀνόματα τοῦ νηπίου δὲν κόπτει ἡ μήτηρ ἐὰν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἔστιν ὁ πατήρ· παρόντος δὲ τούτου θέτει τὸ μικρὸν τὴν χεῖρα εἰς τὸ πατρικὸν βαλάντιον και ὅ,τι ἀρπάσει εἶναι δῶρον τῆ μητρὶ.

Ὄνόματα συνήθως δίδονται τοῖς νεοφωτίστοις θανόντων οἰκείων· κάποτε δὲ και αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ἀποβιώσαντος λαμβάνει τὸ παιδίον, ἢ και ἡ κόρη αὐτῆς τῆς μητρὸς· σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ ὄνομα, ὑπερ ἀπενεμήθη εἰς τινα διὰ τινα ἀποθανόντα, δὲν ἀποδίδει ἡ οἰκογένεια εἰς ἕτερον θεωροῦσα ὡς ἀμόρτημα. Ἀνεξάρτητος εἶναι ὁ κουμπάρος νὰ ὀνομάσῃ τὸν βαπτισμιὸν κατ' ἀρέσκειαν· ἐὰν δὲν ἔχη ὄνομα, προτιμᾷ τοὺς γονεῖς τοῦ βρέφους, ἐρωτῶν πῶς θέλουσι νὰ καλέσωσι τὸ παιδίον. Ὁ Ἕλλην ἔχει ἐν ὄνομα και ἐν ἐπίθετον.

Οἱ νεώτεροι ἀγαπῶσι πολὺ νὰ ὀνομάζωσιν ἐν τῇ βαπτίσει τὰ ἑαυτῶν πνευματικὰ ὀνόματα μετὰ τὰ ὀνόματα τῶν εὐκλεῶν προγόνων, οἷον στρατηγῶν, φιλοσόφων, βασιλέων και λοιπῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς μορφώσεως και τῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ἐνεκα τοῦ χριστιανισμοῦ ἐορτάσιμα εἶναι τὰ περισσότερα ὀνόματα τῶν συγχρόνων, πλείστον δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς προγενεστέρων ἐπιτάξει τοῦ ἱερατείου· ὡς εἶδόν τινες, ἐν Ἀνατολῇ σπανιώτατα οἱ ἄνδρες ἐπισκέπτονται τοὺς τελοῦντας τὰς ὀνομαστικὰς ἐορτάς, τὸ δὲ ὠραῖον φύλον και μετὰ τὰς τριάντα.

Οἱ Ἕλληνες δὲν ἐορτάζουσι τὰ ἑαυτῶν γενέθλια, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὄνομα αὐτῶν ὅταν δὲν εἶναι συνώνυμον τῶν ἀγίων.

Ε'.

ΑΙ ΚΗΔΕΙΑΙ.

α'). *Ἡ θανά.* Σάβανον ἐπετραχηλώθη ὑπὸ ἀλλακτρίας ὁ ὁμογενῆς, ἀνεξαρτήτου γένους και ἡλικίας, και ἡ κεφαλὴ ἐστράφη πρὸς δυσμὰς, ἔτι αὐτοῦ ψυχορραγοῦντος· ἐνδύου-

σιν εἶτα αὐτὸν νέαν στολήν καὶ τὴν ἐπιθανάτιον διδώσι πτωχοῖς. Ἐντὸς τοῦ στόματος τοῦ νεκροῦ θέτουσιν ἄλλαι μὲν νόμισμά τι ἀργυροῦν, ὅπως δώσῃ τῷ Χάρῳ, ἄλλαι δὲ σταυροῖδιον ἐκ ζύμης. Κλείουσιν ἀμέσως τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τεθνεώτος, ὅπως μὴ παραπονεθῆ κατὰ τῶν οἰκειῶν τοῖς ἐν ἔδῃ συνδημόταις ὅτι ἠδιαφύρησαν νὰ ἐκπληρώσωσι τὸ σπουδαῖον τοῦτο καθήκον. Θέτουσιν λαμπάδας ἀνημμένας πλησίον τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ποδῶν τοῦ νεκροῦ καὶ τοῦ λιθά-νου ἢ ὁσμῆ πληροὶ τὸν ἀέρα, ἐνῶ οἱ θρήνοι καὶ οἱ ὀλοφυρμοὶ τῶν στενοτάτων οἰκειῶν καὶ ὁ ἐκ διαλειμμάτων ἤχων νεκρικῶς κώδων τῆς ἐκκλησίας ἀγγέλλει τῇ πόλει τὸν θάνατον χριστιανοῦ. Οἱ φίλα φρονοῦντες ἅμα μάθωσι τὸ λυπηρὸν τοῦτο γεγονός ἔρχονται εἰς τὴν νεκρικὴν κατοικίαν ὡς καὶ αἱ γυναῖκες πλείστον, ἐπὶ τὸ πενθηφόρον πως ἐνδεδυμένοι, κρατοῦσαι ἐπίχουσα ἄνθη ἅτινα ἀποθέτουσιν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ νεκροῦ· ἅμα δὲ εἰσέλθωσιν ἐν τῇ νεκρικῇ οἰκίᾳ χαιρετίζουσι τοὺς παρευρισκομένους μὲ τὸ: *ζωὴ σὲ λόγου σου* καὶ κατόπιν κάθηνται ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐνθα κατὰκειται ὁ νεκρός. Κλαίουσι δὲ τὸν προκείμενον νεκρὸν ὄχι μόνον αἱ οἰκεῖαι γυναῖκες ἀλλὰ καὶ αἱ ἔχουσαι ἀποθαμμένους φιλτάτους. Μοιρολόγια λέγουσιν οὐχὶ ἀργυρώνητοι, ἀλλ' αὐτὰ αὐταὶ· μάλιστα διὰ δακρῦων λέγουσι τῷ νεκρῷ νὰ προσφέρῃ τοὺς ἀσπασμοὺς αὐτῶν εἰς τοὺς ἐξ αὐτῶν μεταστάντας, γονεῖς, ἀδελφοὺς σύζυγον κτλ. καὶ ἐκ μέρους των νὰ φιλήσῃ ἐνθερμότατα, ὡς ἐνθύμιον δὲ ἀσπάζονται ἔνιαι αὐτὸν τὸν ἴδιον· *φεῦ!* τότε σπαραξικαρδίως θρηνοῦσαι πᾶσαι, *κατ' ἐξοχὴν δ' ὅποταν ὁ ἐντολεὺς τυγχάνῃ κόρη ὀρφανὴ ἢ πολύτεκνος χήρα.* Τὰ ἄνθη ὑπολαμβάνονται ὑπὸ τούτων ὡς χαιρετίσματα εἰς νεκροὺς ὑπὸ οἰκειῶν πεμπόμενα διὰ τοῦ ἀποβίωσαντος. Μακάριον δὲ θεωροῦσι τὸν ἄφ' ἐσπέρας θανόντα ὡς ποιήσαντα παραμονὴν τῆς κηδείας, καὶ πιστεύουσιν ὅτι αὐτὴν θεωρεῖ ἡ ψυχὴ ὡς ἐπισημοτάτην τὰς δέλοιπὰς ματαίας. Νύκτωρ δὲ σκεπάζουσι τὸν ἀποθανόντα μὲ σινδόνην καθάραν καὶ γραῖαι φυλάττουσιν αὐτὸν, ἱστοροῦσαι πως τὰς ἀγαθοεργίας καὶ τὴν ἐν γένει βιωτὴν· προσέχουσιν ὁμῶς αὐταὶ ὅπως μὴ διέλθῃ πρὸ τοῦ νεκροῦ γαλῆ, ἢ μῦς, ἢ κύων,

ἢ ἄνθρωπος· ὡς ἀσέβειαν θεωροῦσαι τοῦτο καὶ ὅτι ὡς ἐκ τοῦ διασκελισμοῦ ἴσως καταστῆ βρυκόλαξ ὁ ἀποθανών. Ἡτοίμασαν τὴν ἐπαύριον οἱ περίλυποι οἰκεῖοι τὰ καθέκαστα τῆς κηδείας τοῦ νεκροῦ· καὶ οἱ τιμῶντες αὐτὸν ἔρχονται καθ' ὠρισμένην ὥραν εἰς τὴν νεκρικὴν οἰκίαν καὶ ἡ ἐκφορὰ πομπικῶς τελεῖται, προηγουμένων τῶν σημάτων τῆς θρησκείας μεθ' ἱερέων καὶ ψαλτῶν καὶ ἀρχιερέως· καὶ ἐὰν τυγχάνῃ ὁ κηθεύμενος πλούσιος δύναται ὡς ἐκ τῆς λαμπρότητος νὰ θεωρηθῆ ἡ κηδεία ὡς λυπηρὰ πανήγυρις. Ἐὰν νεόνυμφος ἢ ἄγαμος ἐστὶν ὁ νεκρός, τίθεται στέφανος ἐντὸς δίσκου μετὰ ζαχαρωτῶν· καὶ κόσμιός τις παῖς κρατεῖ αὐτὸν, ἢ τὰ παράσημα διακεκριμένος ἀνὴρ, καὶ τέσσαρες τὸ νεκρόπανον· ἐν τῇ ταφῇ δὲ δὲν παρενθέτουσιν μετὰ τοῦ νεκροῦ, ἀλλ' ἀναρτῶσι τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς ἐν ἐκκλησίᾳ εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν δὲ γυνὴ εἰς τὴν τῆς Θεοτόκου· καὶ ἡ νεωστὶ χήρα γενομένη γυνὴ τὴν τρίτην ἡμέραν πέμπει εἰς τὸν ναὸν τὸν ἴδιον στέφανον. Ἐὰν ὁ ἀποθανὼν ἐστὶν εὐεργέτης τῶν σχολείων ἢ καθ' ὄλου τῆς πόλεως, οἱ παῖδες καὶ τὰ κοράσια μετὰ τῶν μαθητευόντων προηγοῦνται τῆς ἐκφορᾶς, ἐκ δὲ τῶν φιλικῶν οἰκιῶν ρίπτονται ἄνθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ κατὰ τὴν διάβασιν τῆς νεκρικῆς πομπῆς· ἐπίσης διάφοροι Σύλλογοι, ἢ Ἀδελφότητες, ἢ Σωματεῖα πέμπουσι πρωτίστως στεφάνους καὶ παραγγέλλουσι ρήτορί τινα νὰ εἴπῃ ἐκ μέρους αὐτῶν τὰ εἰκότα. Ἀφοῦ δὲ περιέλθῃ ἡ νεκρικὴ πομπὴ ἐπισήμως τινὰς κεντρικὰς ὁδοὺς, ἔρχεται εἰς τὸν ναὸν καὶ ἐκεῖ ψάλλεται ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία· μετὰ δὲ ταύτην ὁ ἱεροκήρυξ ἐκφωνεῖ ἀπ' αὐθωνος ἐπικήδειον λόγον, ὅστις μᾶλλον ἠθικός τε καὶ δογματικός ἐστὶν ἢ ἐγκωμισατικός, καθ' ὅτι οἱ πλείστοι τῶν διαταττόντων διδάσκαλον, ἢ ἄλλον λόγιον, ἢ ἐπιστήμονα, ὡς ἐκ τοῦ πλούτου ἔχουσι ταύτας τὰς ματαίας τιμὰς καὶ ἄλλοι ἐπιταφίους ἀπαγγέλλουσι καὶ ποιήματα. . . Οἱ παρακολουθήσαντες τὸ νεκρικὸν φέρετρον ὀφείλουσι νὰ ἀσπασθῶσι τὸν νεκρὸν ἐν τῷ ναῷ.

Μετὰ δὲ τὰς νενομισμένας εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας ἐνταφιάζεται ὁ νεκρός· θέτει ὁ ἱερεὺς κεραμίδιον ἐπὶ τοῦ στό-

ματος τοῦ τεθνεῶτος καὶ ἀφοῦ τῷ ρίψῃ ἔλαιον μεθ' ὕδατος ἐκ κανδήλας ἀγίου καὶ ὀλίγον πηλὸν τρίς, διατάττει τὸν νεκροθάπτην νὰ λύσῃ τὰς δεδεμένους χεῖρας καὶ πόδας καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ὄλον καθήκον. Οἱ φίλτεροι ρίπτουσιν ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ ἐκεῖνοι δρᾶκα χώματος ἀνακράζοντες τὸ: αἰωνία ἡ μνήμη, ὁ Θεὸς συγχωρήσαι σε. Ἰστανται πάντες ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ καὶ διανομεῖς δίδουσι πίταν, τυρόν, ξηρὰ ἐδώδιμα, ὀπωρικὰ καὶ ποτὰ· ἀναμεταξύ των προτρέπονται νὰ φάγωσι καὶ νὰ πίωσι νεκρώσιμα, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἑαυτῶν θανὴν ποιήσωσι τὸ ἴδιον οἱ συνοδεύοντες, ἀναφωνοῦντες τό: ὁ Θεὸς μακαρίσαι τον. Στήνουσι δὲ δίκην ἐπιτυμβίου πλακὸς ἐπὶ τοῦ τάφου λίθον ἄνω τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ καλοῦντες ἐκεῖνον τὸν λίθον μάρτυρα, μέχρις ὅτου μαρμαρίνη πλάξ μετ' ἐπιτυμβίου ἢ στήλη στήθῃ, ἢ ξηρὸς ἀπλοῦς τόπος, ἢ τι λαμπρότατον μαυσωλεῖον· εἶδον ἐν Σμύρνη καὶ ἐν Κυδωνίαις τοιαῦτα ἀριστουργήματα τῆς τέχνης.

β'). Ἡ παρηγορία. Δύσαντος τοῦ ἡλίου, τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνη τοῦ ἐνταφιασμοῦ, προσέρχονται οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι εἰς τῶν τεθλιμμένων τὴν κατοικίαν, φέροντες ἔνιοι καὶ τινα φαγητὰ ἐκτὸς κρέατος ὡς ἐκ προλήψεως, ὅπως παραμυθῆσωσι τοὺς οἰκείους τοῦ μακαρίτου· τράπεζα δὲ τίθεται καὶ δειπνοῦσι πάντες καὶ πᾶσαι. Εἰς τὴν λυπηρὰν ταύτην συναναστροφὴν διηγοῦνται οἱ στωμυλότεροι τὰς ἀρετὰς τοῦ τεθνεῶτος ὡς καὶ τῶν γονέων καὶ τῶν πάππων, ὑπενθυμίζουσιν ἀξιομνημονεύτους λόγους, τὰ δεινὰ ἢ μὴ τῆς ἀσθενείας, τὴν ἰλαρὰν φυσιογνωμίαν καὶ κατὰ τὸν θάνατόν του, καὶ παντὶ σθένει προσπαθοῦσι νὰ πρᾶξωσι καὶ ὁδύνας τῶν ἄγαν ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν στέρησιν καὶ ἐπιτυγχάνουσι νὰ ἀποσύρωσι τὸν πέπλον τῆς κατηφείας ὅσον ἐφικτὸν καίτοι ἐν τῇ ἐξιστορήσει οἱ στενότατοι δὲν παύουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ κλαίωσι· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἴδιοι γίνονται ἐγκωμιασταὶ τοῦ ἀοιδίου καὶ ἀναφέρουσιν ἐκτὸς τῶν ἀρετῶν καὶ τινα σοβαρὰ καὶ εὐγενῆ ἐπεισόδια τοῦ βίου τοῦ μεταστάντος· κάποτε δὲ αὐτοκλήτως ὁ οἶνος ἀναγκάζει τινὰς ζωηροὺς νὰ ἀστειεύωνται κατὰ τὰ ἐπιδόρπια

καὶ ταπεινοφώνως νὰ ἄσωσιν ἐγκωμιαστικὸν τι πρὸς χάριν τοῦ ἀποθανόντος· οὕτω δὲ ἐκπληροῦται ἡ παροιμία: Δὲν εἶναι γάμος ἄκλανστος καὶ λείψανον χωρὶς γέλοια.

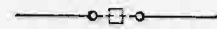
γ'). Τὰ μνημόσυνα. Ἀνεπιστήμως σχεδὸν γίνονται τὰ τριήμερα κόλλυθα, ἐννεαήμερα, τρίμηνα, ἑξάμηνα, ἐννεάμηνα· τὰ δὲ τεσσαρακοστὰ καὶ ἐνιαύσια ἐπιστήμως. Ἡ τελετὴ τοῦ μνημοσύνου ἐν ἐκκλησίᾳ γίνεται προηγουμένης ἱερουργίας, τὰ δὲ κόλλυθα τίθενται ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ καὶ λόγον ἐπιμνημόσυτον ἐκφωνεῖ ὁ ἐντεταλμένος. Τοῦ μνημονευομένου οἱ φίλτατοι ἐκτὸς τῶν ὠραίων καὶ γλυκέων κολύβων διανέμουσι καὶ γλυκύσματα καὶ ρακὴν, οἱ δὲ λαμβάνοντες μακαρίζουσι τὸν μεταστάντα, ἐπεύχονται δὲ τοῖς μέλεσι τῆς οἰκογενείας «ζωὴ σὲ λόγου σας, ὅσα χρόνια ἀφῆκεν ὁ μακαρίτης νὰ τὰ πάρετε σεῖς». Νομίζουσι οἱ κοινοὶ τῶν βροτῶν ὅτι ὁ μνημονευόμενος διὰ κολύβων προσκαλεῖ εἰς συμπόσιον τοὺς φίλους ἐν οὐρανοῖς καὶ γεύονται καὶ χορεύουσιν· ὡς ἐκ τούτου ὅ,τι δώσωσι πτωχοῖς λέγουσι νοερῶς: «εἰς τὰ χεῖλη του (δηλ. τοῦ πεφιλημένου των νεκροῦ) νὰ εὐρεθῇ». Δοξάζουσιν ὅτι ἐπὶ τῶν κολύβων πρέπει νὰ θέσωσι τρεῖς ἀθράστους κόκκους σίτου πλησίον ἀνθέων, καὶ οὗτοι γίνονται προάγγελοι τοῦ μέλλοντος μνημοσύνου εἰς τὴν ψυχὴν, ὅπως τὰς φίλας καλέσῃ εἰς συμπόσιον. Ἐπὶ τοῦ μνήματος ἀνάπτουσι φανὸν, ἢ λαμπάδα, ἐν ἑορταῖς καὶ θυμιάζουσιν ἐτησίως. Τοὺς δὲ πνιγέντας καὶ ἀφάντους γενομένους, ἢ θηριαλώτους κλαίουσιν οἱ οἰκείοι θέτοντες ἐν αἰθούσῃ τὴν στολὴν ἐκείνου· καὶ κατόπιν ἐν τῷ ναῷ ὑφ' ἱερέων ἐκτελοῦνται ὅλαι αἱ κεκανονισμένοι νεκρώσιμοι εὐχαί. Δὲν ἀξιοῦται κηδείας καὶ μνημοσύνου παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ὁ αὐτοκτόνος, οἱ συγγενεῖς του ὅμως μελανοφοροῦσι.

δ'). Τὰ πένθημα ἱμάτια. Πολλοὶ πενηθοροῦσι τὴν τρίτην μετὰ τὴν ἀποθίωσιν τοῦ οἰκείου, ἄλλοι δὲ τὴν ἐνάτην, ὅπως μὴ ὀνειδισθῶσιν ὑπὸ τοῦ κόσμου ὅτι εἶχον ἐπιθυμίαν νὰ κόψωσι καὶ νὰ ἐνδυθῶσι τὰ μέλανα. Τὸ πένθος διαρκεῖ ὀλόκληρον ἔτος ἐν τοῖς πλείστοις καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις μετὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον ὀφείλουσι ν' ἀπορρίψωσι τὰ λυ-

πῆρὰ φροῦματᾶ. Ἰκετευτικῶς δὲ καὶ ἐπιμόνως προτρέπουσι
νὰ ἀποβάλῃ τὸν ἐξ ὑπερβολικῆς λύπης καὶ ἀγάπης ἀδελ-
φικῆς θέλοντα νὰ ἦναι ἐνδεδυμένος ἐσαεὶ τὰ μαῦρα ὡς καὶ
ἀξύριστος· λέγουσι δὲ ὅτι ὁ μακαρίτης θέλει πλέον νὰ ἀνα-
κουφισθῇ, μὴ ὄρων μαυροφορεμένους τοὺς ἰδικούς του, καὶ
χαίρει ὅταν λαμπροενδυθῶσιν οἱ οἰκεῖοι.

ε'). Ἡ ἀνακομιδὴ. Ἐντάφιος διατελεῖ ὁ ἀποθανὼν ἔτος
ὀλόκληρον· κατόπιν οἱ στενότατοι ἐκθάπτουσι τὰ ὕστα, —
ἑτέρα δ' ἐνδακρὺς σκηνὴ συμβαίνει τότε· οἱ οἰκεῖοι φιλοῦ-
σιν ἀπειράκις τὸ κρανίον τοῦ ἀνακομισθέντος κλαίοντες —
πλύνουσιν αὐτὰ μετὰ οἴνου καὶ ἐντὸς κανίστρου, ἢ ὑψά-
σματος, ἢ λάρνακος θέτουσι μετ' ἀνθέων ἀπείρων· μικρὰν
δὲ ἀμβροσίαν ἢ μακαρίαν διανέμουσιν αὐθωρεὶ τοῖς παροῦσι,
καὶ ἀκολούθως ἀποθέτουσιν εἰς τὸ κοιμητήριον.

ΤΑ ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΑ.

Τὸ Γιβραλτάρ, τὸ Σουέζ, ὁ Ἑλλήσποντος καὶ ὁ Βόσπο-
ρός εἰσιν αἱ κλειδὲς τῆς Μεσογείου θαλάσσης· ἕκαστος τῶν
πορθμῶν τούτων ἔχει ὄχι μόνον τὰς καλλονάς, ἀλλὰ καὶ τὰ
ἱστορικά του· ὑπερτῆρεϊ ὅμως πάντων τούτων ὁ Ἑλλήσποντος,
ὅχι διότι νηπιόθεν ἐμάθομεν ὅτι ὁ Ξέρξης τὸν ἐμαστίγωσεν,
εἴτε ὅτι ἔρριψε χρυσὰ ποτήρια ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ τὸ σπουδαιό-
τατον εἶναι ὅτι κατεστάθη ἡ γέφυρα δι' ἧς οἱ Πέρσαι δια-
περαιωθέντες εἰς Εὐρώπην ἔφθασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ
τῶν μηδικῶν.

Ἡ ἀξιολογώτερα νῦν πόλις τῶν Ἑλλησποντείων κωμῶν
καὶ πόλεων—ὡς πρὸς τὰς ἀσιανὰς—εἶναι τὰ *Δαρδανέλ-
λια*, ἔδρα διοικήσεως (μουτεσαριφλικ) καλουμένη *διοίκησις
Βίγας*, ὡς ἐκ τινος πόλεως ὁμωνύμου· εὐρίσκεται δ' ἡ
πλείων διοίκησις αὕτη ἐντὸς τῶν βασιλείων τοῦ Πριάμου, ἢ
κάλλιον εἶπειν, ἐντὸς τῆς *Τρωάδος*, ὑπὸ τὴν πλατυτέραν
ὀνομασίαν.

Δαρδανέλλια ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων ὁ Ἑλλήσπον-
τος, κυρίως ὅμως καὶ ἡ πόλις *Τσανάκ-καλεσί* καὶ δικαίως
πως, ὡς ἔχουσα νᾶ τὴν Δάρδανον (Βρύσιν) καὶ παραλίως τὸν
πόντον τῆς Ἑλλης. Ἀπέχει δὲ ἡ Δάρδανος τῶν Δαρδανελ-
λίων (πόλεως) μίαν ὥραν, τόσον δὲ καὶ ἡ Ἀβυδος (Ναγα-
ρᾶς) βδ. Ἑλλήσποντος δὲ εἶδον νὰ γράφηται τὸ ὄνομα
τῆς πόλεως ἐν τοῖς σχολείοις τῶν ὁμογενῶν ὡς καὶ ἐπὶ τι-
των ἐπιτυμβίων πλακῶν. Δαρδανέλλια δὲ ὑπὸ τῶν Εὐρω-
παίων καὶ κατοίκων χριστιανῶν, ὑπὸ δὲ τῶν πολλῶν προ-
φορικῶς *Τσανάκ-καλεσί*, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τῶν Ὁθωμανῶν
λέγεται. Ἄλλ' ὅμως ἐπιγραφὴ σύγχρονος ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ
ὁμογενοῦς ναοῦ καλοῦσα τὴν πόλιν *Κάστρα*, ὡς καὶ οἱ Τοῦρ-
κοὶ λέγουσιν αὐτὴν ὡς καὶ τὰ λοιπὰ Ἑλλησπόντεια φρούρια
Καλὲ-σουλταγιέ, ἧτοι αὐτοκρατορικὰ φρούρια.

Ἐραία καὶ λαμπρά εἶναι ἡ πόλις Δαρδανέλλια. Ἡ κτίσις καὶ ἡ αὐξήσις αὐτῆς ἀποδοτέαι εἰς τὴν αὐτόθι στενοτάτην θέσιν τοῦ πορθμοῦ καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὸν λιμένα καὶ εἰς τὴν εὐφορίαν τῆς χώρας. Ἡ θεμελιώσις ἀποδίδεται εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Σουλτάν Μουράτ τοῦ Δ', (1623—1640 μ. Χ.)· ὁ ἄναξ οὗτος διέταξε, κατὰ τὸ λέγειν τῶν Ὀθωμανῶν, νὰ ἰδρυθῶσι τὰ φρούρια ταῦτα ἐκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τρεῖς σειρὰς ὡς δείκνυνται, ἐνεκα λόγων πολιτικῶν καὶ στρατηγικῶν· ἐμιμήθησαν δὲ τὸ παράδειγμά του καὶ ὁ Σουλτάν Μαχμούτ, ὁ Σουλτάν Μετζίτ, ὁ Σουλτάν Ἀζίζ καὶ νῦν ὁ Σουλτάν Χαμίτ ὁ Β', οὗ τὰ ἐπώνυμα ὀχυρώματα εἶναι πρὸς νότον τοῦ Ροδίου ποταμοῦ καὶ εἶναι τὰ τελειότερα πάντων. Ἀντίκειται ἡ παράδοσις εἰς τὴν ἀλήθειαν· διότι ἱστορικῶς εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι, ὁ μὲν Σουλτάνος Σελίμ ὁ Α', ἐπεσκέφθη τὰ Ἑλλησπόντεια, φρούρια κατὰ τὸ 1513 ὁ δὲ Σουλτάνος Σουλεϊμάν ὁ Α' διέταξε κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα νὰ ὀχυρωθῆ ἡ Ἑλλησπόντος κατὰ τὸ 1539. Ἴσως δὲ ἀπὸ τότε ἐθεμελιώθησαν καὶ τὰ Δαρδανέλλια (ἡ πόλις). Θρακῆς λέγουσιν οἱ αὐτόθι Ἕλληγες τοὺς πρώτους οἰκῆτορας ὁμογενεῖς. Πρόσφυγες δὲ οὗτοι ἐτύγγανον ἐκ τινων τῆς Κεσσάνης κωμῶν, αἵτινες κατεστράφησαν ὑπὸ θεομηνιῶν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐνοικήσωσι εἰς Καλλιπόλιν καὶ Μάδυτον, κατόπιν δὲ ἤλθον ὡς κτίσται εἰς τὰ Δαρδανέλλια καὶ ἀποκατεστάθησαν ἐγγὺς τῶν μωαμεθανικῶν οἰκιῶν πρὸς νότον τοῦ φρουρίου. Βαθμηθὸν δὲ τὸ τότε κωμῦδριον ἠϋξήθη ὄχι μόνον ὑπὸ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ Ἑβραίων καὶ Ἀρμενίων· κατὰ δὲ τὴν παροῦσαν ἑκατονταετηρίδα ἐγένετο τελεία πόλις ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν, ἀνθηρὰ ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον, ἐπίζηλος ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ πλουσία ὡς πρὸς τὰ προϊόντα.

Τὰ Δαρδανέλλια νῦν ἔχουσι πληθυσμὸν κατ' αὐστηρὸν πως ὑπολογισμὸν 12,000 ψυχῶν· ἧτοι 550 ὁμοεθνεῖς 180, ἄρμενικὰς 300 ἰουδαϊκὰς καὶ 1000 σχεδὸν ὀθωμανικὰς οἰκογενεῖας καὶ τινὰς εὐρωπαϊκὰς. Ἄπαντα τὰ κτίρια τῆς πόλεως εἰσι 3000 σχεδὸν καὶ τὸ 1)6 εἶναι λιθοκτίστα, τὰ δὲ

λοιπὰ ξύλινα ὁμοιάζοντα ὡς τὰ τοῦ Φαναρίου καὶ τῶν Ταταούλων τῆς βασιλευούσης. Τὰ καταστήματά εἰσιν 600 (ἐκ τῶν 3000 καὶ ταῦτα), ἐξ αὐτῶν δὲ τὰ 500 ἀπαρτίζουσι τὴν ἀγορὰν, τὰ δ' ἕτερα εὗρηνται σποράδην ἐντὸς τῶν συνοικιῶν. Ἡ ἀγορὰ σχηματίζει ὀρθὴν πῶς γωνίαν, ὀλίγον μὲν τὸ σκέλος παραλίως, μέγα δὲ νοτίως πῶς. Ἐκ τῶν προρρηθέντων δὲ καταστημάτων εἶναι 350 παντοιοπωλεῖα, καφρεῖα καὶ οἶνοπωλεῖα, 24 ὑφασματοπωλεῖα, 50 ὑποδηματοποιεῖα, 13 κλίβανοι ἐκτὸς τῶν κολυροποιῶν, 15 ραπτεῖα, 20 ψιλοπωλεῖα, 6 βαφεῖα, 4 χρυσοχοεῖα, 10 κρεοπωλεῖα, 2 ἐργοστάσια ἀλεύρων, 3 πανδοχεῖα, 2 ξενοδοχεῖα, 4 φαρκεῖα, 3 λουτρῶνες, 1 σαπωνοποιεῖον, 6 ἀγγειοπωλεῖα, 13 ἀγγειοπλαστεῖα, 2 βυρσοδεφεῖα, 1 βιβλιοδετεῖον, 7 ἀποθήκαι βαλανιδίων, 4 σαγματοποιεῖα, 2 ἐσωβαλοποιεῖα, 10 σιδηρουργεῖα, 6 πεταλοποιεῖα, 3 ἀνεμόμυλοι ἀλεύρων, 13 πρακτορεῖα ἀτμοπλοικῶν ἐταιρειῶν· Λαῦδ, Μεσαζερι, Φρεσσινέ, Πακέ, Μαζουσιέ, Κουρτζή, Πανελληνίου καὶ ἀτμοπλοικῆς ἐταιρίας Σύρου, Φλώριο Ρομπατινο, Ρωσσικῆς, Χεδιβιέ, Εὐξείνου καὶ Ἑλλησπόντου. Τὰ λαμπρότερα οἰκοδομήματα εἶναι εἰς τὴν βόρειον παραλίαν τῆς πόλεως, ὡς ἐκ τούτου ἡ πρόσοψις αὐτῆς εἶναι γλαφυρὰ, καὶ σεβαστὴν τὴν καθιστᾷ τὸ ἐπὶ γηίνης γλώσσης κείμενον φρούριον, εὐπρεπεστέραν δὲ τὰ ἐκατέρωθεν τούτου ὀχυρώματα. Ἐλαττον δὲ δὲν συντελεῖ καὶ ἡ παράλληλος τῆς παραλίας ἔνθα τὰ πλείστα ὑποπροξενεῖα καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ λέσχη. Ὁ ἐξωραϊσμὸς τῆς πόλεως ἀπονέμεται εἰς τὴν εὐπραγίαν τῶν κατοίκων καὶ εἰς τὴν κατὰ τὴν 15 αὐγούστου 1866 γενομένην πυρκαϊάν καθ' ἣν ἐσώθη μόνον ἡ τουρκικὴ συνοικία, κυρίως ὅμως εἰς τὴν μέριμναν τοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ νομάρχου Ἀρχιπελάγους Ἀχμέτ πασσᾶ Καισαρέως, οὗτινος ἐν ἐκ τῶν μελημάτων του ἦτο ἡ εὐρυνσις τῶν ὁδῶν. Ἐξ ὅλων δὲ τῶν κυβερνητικῶν οἰκημάτων, διοικητηρίου, τελωνείου, ὑγειονομείου, λιμεναρχείου, τηλεγραφείου, στρατῶνων κλπ. κινεῖ τὸν θαυμασμὸν τοῦ περιηγητοῦ τὸ ἐπὶ ῥαχέως γηίνης, Ἀβδάν, βα. τῆς πόλεως, στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον, ὁμοιάζον ὡς βασιλικὸν μέγαρον.

Ἡ ὁμοεθνῆς κοινότης Δαρδανελλίων ἀποκτᾶ ἓνα μόνον ναὸν τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου μετὰ κωδωνοστασίου (1864) καὶ τριῶν ἀξιοσεβάστων ἱερέων. Ἐπὶ δὲ τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ ναοῦ ἀνάκειται πλάξ ἐκ μαρμάρου ἔχουσα τὰδε λελαξευμένα. «Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου μητροπολίτου ἀγίου Κυζίκου Ἀγαπίου Γρυπάρη τοῦ ἐκ Σίφνου ὠκοδομήθη ἐκ βάθρων ὁ πᾶνσεπτος οὗτος ναὸς τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ἐπιμελεῖται μὲν τῆς αὐτοῦ πανιερότητος, τοῦ πανοσιολογιωτάτου κυρίου Ἀνθίμου Γρυπάρη καὶ ἀρχιμανδρίτου κύρ Θεοδοσίου, δαπάνη δὲ καὶ συνδρομῇ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν Κῶστρον καὶ τῆς λοιπῆς ἐπαρχίας Κυζίκου, ὄντος ἀρχιτέκτονος τοῦ τιμιωτάτου χατζῆ κύρ Ἀνδρέου καὶ ἐπιστάτου ἀμέσως τοῦ χρησιμωτάτου χατζῆ κύρ Ρίγα τῶν ἀπὸ Μαίτου ἐν ἔτει ἀψήγ' Δκ. α'. Ἰνδικτιῶνος ιβ'». Παράκειται εἰς τὴν βῆσιν τοῦ κωδωνοστασίου κυλινδροειδῆς μάρμαρον φέρον τὰδε: «*Ἀυτοκρατορικῶς*» λείψανον τῶν καισαρικῶν χρόνων. Τιμᾶται δὲ ὁ ναὸς τῶν Λατίνων ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἀρμενίων ἐπὶ ὀνόματι τοῦ ἀγίου Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου. Ἐχουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τρεῖς συναγωγὰς καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ δέκα τζαμιά: Γιαλῆ, Κεπήρ, Ἀράπ πασσᾶ, Τσεμὲν, Ἀσλάν, Μουλαέ, Τατάρ, Τσανακτσῆ, Μεστιέ, Ρουστιέ καὶ Τεκές.

Ἰδρυμένα δ' εἰσὶ τὰ ἀρρεναγωγεῖα τῆς ὁμοεθνοῦς κοινότητος ἐντὸς τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ, διήρηνται δὲ εἰς ἑπτὰ τάξεις ἐν αἷς ἐντρυφῶσι παιδεῖαν 219 παῖδες: ἀπαρτίζονται δὲ ἡ μικροτέρα τάξις νῦν ἐξ 80, ἡ β' 35, ἡ γ' 22, ἡ δ' 36, ἡ ε' 21, ἡ ζ' 15, καὶ ἡ ζ' 10. Διδάσκουσι δ' ἤδη οἱ ἐπόμενοι: ὁ ἱερεὺς Βασίλειος Ζωγράφος ἐκ Μαδύτου, σχολάρχης, ἱεροκέρυξ καὶ τελειόφοιτος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις σχολῆς τοῦ Σταυροῦ, ὁ κ. Ναπολέων Ἀγαθοκλῆς Δαρδανέλλιος, ὁ κ. Μιλτιάδης Καρκάλης ἐπίσης (διὰ τὰ γαλλικά), ὁ κ. Νικόλαος Βλάχος Τενέδιος, ὁ κ. Ἐμμανουὴλ Παπαζαφειρίου Τενέδιος καὶ ὁ κ. Δαυὶδ Πιτσοβτσιάν ἀρμένιος (διὰ τὰ τουρκικά). Τὰ ἐτήσια χορηγήματα δὲ τούτων εἶναι 23,600 γρ. ταμειακῶν ἤτοι 55, 45, 24, 48, 40, 24, λι-

ρῶν Τ. Οἰκονομοῦνται τὰ διδασκάλια ἐκ τοῦ ταμείου τῆς ἐκκλησίας, ἐξ ἐνοικίων καταστημάτων καὶ ἐξ ἄλλων φιλοδωρημάτων, κυρίως δὲ ὑπὸ τῆς μᾶλλον ἀνεπτυγμένης μερίδος. Τὸ δὲ ἡμέτερον παρθεναγωγεῖον ἔχει κοράσια 184, παιδαγωγούμενα ὑπὸ τριῶν ἀξιεπαίνων διδασκαλισσῶν τῆς κ. Παναγιωτῆς Σ. Δημητριάδου (διευθυντρίας) ἐκ Μαδύτου, κ. Πολυξένης Σιδηρίδου ἐκ Καλλιπόλεως καὶ κ. Κλεοπάτρας Στυλιανοῦ Δαρδανελλίας. Ἡ τριάς αὕτη μισθοδοτεῖται κατ' ἔτους 250 μετζ., 180,72, ἤτοι 10,400 γρ. Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ μαθητεία ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ εἶν' ἐξαετής.—Ἐρέτος συνεστήθη ὑπὸ τοῦ κ. Παπακώστα καὶ κ. Παπαδάτου ἰδιωτικὸν σχολεῖον εἰς ὃ φοιτῶσι τριάκοντα παῖδες.

Τὸ γαλλικὸν σχολεῖον (παράκειται τῷ γαλλικῷ προξενείῳ τὸ σχολεῖον καὶ ὁ ναὸς καὶ τὰ τρία δὲ εἰσι κτήματα τῆς σχετικῆς κυβερνήσεως ἰδιόκτιστα) ἔχει ἀναμιξ ἄρρενα καὶ θήλεα 60 μετὰ τεσσάρων καλογραφῶν: τὰ σπουδάζοντα εἶναι πλεῖστα ἐξ Ἰουδαίων, Ἀρμενίων καὶ Ἑλλήνων.

Τὰ εὐκτιστα σχολεῖα τῶν Ἀρμενίων ὠκοδομήθησαν ἐν ἔτει 1875. Εἰς τὸ τῶν ἀρρένων παραδίδονται ἐκτὸς τῆς ἀρμοδίας γλώσσης καὶ ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ τουρκικὴ, ἡ μαθητεία διαρκεῖ ἑπτὰ ἔτη, οἱ μαθηταὶ εἶναι 102 καὶ οἱ διδάσκαλοι 3, ἔχοντες μισθὸν 15,600 γρ. Εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον φοιτῶσι 53 κοράσια, εἶναι διδασκάλισσαι 2 μὲ χορήγησιν ἐτήσιον 9,000 γρ. καὶ ἡ μαθητεία διαρκεῖ 6 ἔτη. Διευθυντῆς τυγχάνει τοῦ μὲν ὁ καλοκᾶγαθος κ. Μιχρὰν Ἀνανιάν ἐκ Ραιδεστοῦ, διευθύντρια δὲ τοῦ δὲ ἡ φιλόπονος κ. Σατινὶκ Γρηγοριάν. Δέον νὰ σημειώσω ὅτι τὸ ἀρρεναγωγεῖον ἔχει βιβλιοθήκην ἐκ 250 βιβλίων ὡς καὶ τὸ ἡμέτερον ἑκατοντάδα.

Αὐκτεῖον καὶ προκαταρκτικὸν εἶναι τὸ ὀθωμανικὸν ἀρρεναγωγεῖον: καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔχει 70 παῖδας καὶ 3 διδασκάλους, ἐξ ὧν ὁ εἰς τῆς γαλλικῆς, τὸ δὲ δεύτερον 180 μαθητὰς καὶ 3 διδασκάλους. Ἡ ἐπιχορήγησις εἶναι 12,000 καὶ 9,000 ἤτοι 21,000 γρ. Εἰς τὸ ὀθωμανικὸν παρθεναγωγεῖον 95 μαθήτριαι διδάσκονται ὑπὸ 2 διδασκαλισσῶν.

Ἐπὶ τὸ ἀμερικανικώτερον δὲ ἐστὶ τὸ γραμματοδιδασκαλεῖον τῶν Ἰουδαίων, ἔχον νήπια 140, ἅτινα μηνιαίως προσφέρουσιν εἰς τοὺς 3 πλήμονας παιδαγωγούς ὡς διδασκάλια 20 παράδες ἢ 50!—Συντηροῦνται ὁμως ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις Ἰσραηλιτικῆς Ἐνότητος ἄρρένων καὶ θηλέων Λύκεια λαμπρά· φοιτῶσι δὲ εἰς μὲν τὸ ἄρρεναγωγεῖον 125 παῖδες καὶ 4 διδασκαλοὶ, εἰς δὲ τὸ παρθεναγωγεῖον 80 κόραι καὶ 3 διδασκάλισσαι. Ἡ γαλλικὴ, ἡ τουρκικὴ, ἡ ἰσπανικὴ καὶ ἄλλοτε ἡ ἑλληνικὴ παραδίδονται εἰς τὸ πρῶτον καθίδρυμα, εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ ἰσπανικὴ, καὶ ἡ μαθητεία διαρκεῖ ὀλόκληρον πενταετίαν. Διευθύνει ἤδη τοῦτο μὲν ὁ κ. Ἰωσήφ Πενσιμάλ, ἐκεῖνο δὲ ἡ κ. Σελὴν Κλεάντζ. Ὑπάρχει ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ καὶ βιβλιοθήκη ἐξ 800 περίπου βιβλίων ὡς καὶ τινὰ ἔργα χρήσιμα εἰς τὴν Πειραματικὴν φυσικὴν.

Ὡστε ἐν Δαρδανελλίοις ἡ σπουδάζουσα νῦν νεότης ἀπαρτίζεται ἐκ 1338 μαθητιῶντων καὶ 38 διδασκόντων· τοῦθ' ὕπερ συγκρινόμενον μετὰ τοῦ πληθυσμοῦ θαυμάσια δεικνύει τὸν διακτῆ ἔρωτα τῶν κατοίκων πρὸς τὰς θυγατέρας τῆς Μνημοσύνης καὶ τὰ συγχαρητήρια ἐπιβάλλει παντὸς φιλοπροόδου.

Προϊόντα παράγουσι τὰ Δαρδανέλλια (ἡ πόλις) ἐξαίρετον οἶνον ἐτησίως ἕως 700,000 ὀκάδων, βαλανίδια δὲ ἕως 200,000 στατήρων ἢ ὅλη διοίκησις καὶ βάμβακα καὶ κηκίδας καὶ ἔλαιον, ἀλλὰ προσεχῶς θὰ εἴπω κατ' ἀκριβῆ ὑπολογισμὸν περὶ τῆς παραγωγῆς αὐτῶν, ὡς καὶ περὶ τῆς ἐσχάτως ἀνακαλύψεως τῶν χρυσείων Ἀστύρων—ὄχι τῶν ἐγγύς Ἀδραμυττίου, ἀλλὰ τῶν ἐγγύς Τρωάδος—ἐξ ὧν ὁ Πρίαμος ἐθησαύριζεν. Ἡ ἔλαια δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ ὄχι μόνον ἐκ τῆς λιπαρότητος τῆς πεδιάδος Δαρδανελλίων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς καὶ φυσικῆς θέσεως· καὶ δύνανται μὲν ὡς πρὸς τὸ παρὸν οἱ Δαρδανέλλιοι νὰ ἀπολαύσωσιν ἐκ τῶν ἐλαίων 20,000 ὀκ. ἔλαιον καὶ ἄφθονα δενδρύφια ὁμοιά εἰσιν εἰς αὐξήσιν, ἐπειδὴ ὁμως δὲν ὑπάρχουσιν αὐτόθι ἐλαιοτριβεῖα καὶ οἱ ἰδιοκτῆται ἐπιβαρύνονται διὰ μεγάλων δαπανῶν ἀλέθοντες τὰς ἐλαίας ἐν Μαδύτῳ, φόβος ὑπάρχει

μὴ ἀναγκασθῶσι καὶ ἐκριζώσωσιν αὐτά. Δὲν εὐδοκίμησεν αὐτόθι καὶ ἡ μεταξοσκωληκοτροφία καίτοι ὁ προρρηθεὶς Ἀχμέτ πασσᾶς διέταξε τοὺς κατοίκους νὰ φυτεύσωσι συκαμινέας πρὸς τελεσφόρησιν τῆς βιωτικῆς ταύτης ἀσχολίας. Ξυλεῖαν οἰκοδομικὴν καὶ καύσιμον χορηγοῦσι τοῖς Δαρδανελλίοις τὰ παρακείμενα ὄρη Τὸκ ἁγιά, Μασσαλᾶς, ἰδίᾳ δ' ἡ Ἰδη καὶ ἡ βασιλεύουσα τοῖς προμηθεύει Γαλαζιανὰ, καθότι, ὡς εἴπωμεν, ὀλίγαι οἰκοδομαὶ εἶναι λιθόκτισται αὐτόθι· λιθίνην δ' ὕλην ἀποκομίζουσιν ἐπίτηδες πλοίαρχα ἐκ τῶν ἐναντι θρηκτικῶν μερῶν, ὡς ἐκ Μαδύτου· καὶ ἐκ ταύτης καὶ ἐκ Μυριοφύτου λαμβάνουσι κερᾶμους καὶ ὀπτὰς πλίνθους καὶ τοὶ γῆ κεραμέων. Τὰ ἐκ τῆς πόλεως ταύτης παραγόμενα καὶ ἐξαγόμενα ἀγγεῖα πωλοῦνται διὰ τὰς κατωτέρας ἀνάγκας τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας ἐν Μικρασίᾳ, Συρίᾳ καὶ Ἀραβίᾳ· ἀμιλλῶνται δὲ οἱ ἐργάται ὅπως δώσωσιν εὐγένειαν εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν, ἐξ ὧν τεσσαράκοντα εἰδῶν ἠρίθμησα, καὶ ἐξ ὧν εἶδόν τινὰ λίαν ἐπιτυχῆ, παρεμφερῆ πρὸς εὐρωπαϊκά. Ἐξ Ἀβύδου, Μαδύτου καὶ Ἐξαμιλλίου παραλίας τρέφεται ἡ πόλις διὰ ὠραίων καὶ νοστήμων ἰχθύων ὡς μελάνων, γόμφων, κωβίων, βελονῶν, σμαρίδων, γλυκέων δὲ μαλακίων, ὡς ὀστρέων, κτενῶν, πιννῶν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ἀβύδου.

Αἱ σπουδαιότεραι ἐργασίαι τῶν Δαρδανελλίων εἶναι ἡ ἀμπελοργία καὶ τὸ ἐμπόριον· ἐμπορικὰς δὲ σχέσεις ἔχουσι μετὰ τῶν Συρναίων καὶ Κωνσταντινουπολιτῶν, καὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ μεθ' ὅλων τῶν ἐκ θαλάσσης μερῶν ὧν ἔχει καὶ ἡ βασιλεύουσα, ἔνεκα τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῶν Δαρδανελλίων. Ἐφέτος ἐβλάβησαν αἱ ἀμπελοὶ ὡς ἐκ τῆς πλημμύρας τοῦ ποταμοῦ Ροδίου· οὗτος ρέει ἐγγύτατα καὶ μεσημβρινῶς τῆς πόλεως. Ὁ Ρόδιος (Τσαΐ ἄζλῆ) ἐν τῇ ἐξαγριώσει του δύναται νὰ πνίξῃ καμήλους καὶ ὄνους, νὰ παρασύρῃ τὴν γέφυραν, νὰ πλημμυρήσῃ τὴν πόλιν μέχρι τῆς παραλίας τῆς ἀγορᾶς καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τινὰς ὡς ἐκ φόβου νὰ ζητήσωσι καταφύγιον διὰ πλοιαρίων εἰς τὰ πλησιόχωρα, ὡς συνέβη ἐφέτος· ὁ λόγος δὲ τῆς τοιαύτης πλημμύρας ἀποδοτέος εἰς ἔγκλισιν τῆς πεδιάδος ὡς πρὸς τὴν

πόλιν, εἰς τὴν στενὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ καὶ εἰς τὴν ἄμεσον διάλυσιν τῶν χιόνων, αἵτινες ἐκάλυπτον τότε τὰ παρακείμενα ὄρη. Τὴν ἀγορὰν καθ' ἑκάστην ἡμέραν βλέπει τις μὲ φαιδρότητα καὶ ζωηρότητα, διότι ἐκ μὲν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἔρχονται πλείστοι ὅσοι Τουρκομάνοι καὶ πωλοῦσι τὰ ἴδια καὶ ἀγοράζουσι χρήσιμα, ἐκ δὲ τῆς θαλάσσης μεγίστην ζωὴν καὶ κίνησιν ὡς ἐκ τοῦ ἀνάπλου καὶ κατὰπλου τῶν ἀτμοπλοίων καὶ ἰστιοφόρων πλοίων. . . Τὸ ἐγγώριον δὲ ναυτικὸν εἶναι σχετικῶς τῷ τόπῳ μικρὸν, διότι σύγκειται ἐξ ὀλίγων ἐπιβατικῶν λέμβων καὶ τινων φορτηγῶν ἀλαμάνων (χωρητικότητος 200—400 κοιλῶν Κ. Π.)· ἔχει ὅμως ἐπὶ τὰ ρυμουλκὰ ἀτμόπλοια ἰδιόκτητα, καλούμενα Ὀμόγια, Κοσμοπολίτης, Βικτωρία, Μερτζ Λουτζ, Νορπαρέιγ, Βοκστέρ, Σουρπρίζ. Ἦκουσα δὲ ὅτι Δαρδανέλλιος Ἰουδαῖος ἔχει περιουσίαν 50,000 λιρῶν τουρκικῶν, Τούρκος 7,000, Ἀρμένιος 3,000 καὶ Ἕλλην 2,000 περίπου.

Εἶδον καὶ ἐν δικαστηρίοις καὶ ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐν συνοικίαις ἡσυχίαν μεγάλην καὶ τὴν ἀγάπην βασιλεύουσαν παρὰ πᾶσι.

Γάμοι ἑλληνικοὶ ἐτελέσθησαν 85 ἐπὶ τετραετίαν· ὡς προῖκα δὲ λαμβάνει ἡ νύμφη ἀγρόν, ἢ ἄμπελον, ἢ μετρητὰ ἕως 100 λίρας τουρκικὰς μέχρι 500. Ἡ δὲ Δαρδανελλία εἶναι Πηνελόπη.

Ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία ἐν Δαρδανελλίῳς ὑπάγεται εἰς τὴν ἄμεσον κυριαρχίαν τῆς μητροπόλεως Κυζίκου, τὸ δ' ἐπιχορήγημα τῆς ὁμογενοῦς κοινότητος πρὸς τὸν μητροπολίτην εἶναι 4,200 γρ. Ἀμέριστον ἀγάπην καὶ σεβασμὸν ἔχουσιν οἱ Δαρδανέλλιοι πρὸς τὸν ἄγιον Κυζίκου κ. Νικόδημον.

Τὸ κλίμα τῆς πόλεως εἶναι ὑγιεινόν· ὡς ἐκ τούτου βλέπει τις τοὺς κατοίκους ρωμαλέους καὶ ροδοπαρείους, συντελεῖ δὲ ὡς πρὸς εὐκρασίαν (τῆς πόλεως) ναὶ μὲν ἡ πολυδιάβατος θάλασσα, ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ δενδροσκεπῆς πεδιάς, ὡς καὶ ἡ μεγίστη καθαριότης, ἥτις πρυτανεύει ἐν τῇ πόλει, συνάμα δὲ τὰ νεκροταφεῖα κείνται ἔξω τῆς πόλεως τὰ πλείστα παρὰ τὸν Ρόδιον ποταμὸν, παροχθίως τοῦ ὁποῦ γίνεται ὁ περίπατος τῶν κατοίκων ἰδίᾳ εἰς τοὺς Πλατάνους.

Πόσιμα ὕδατα ἐξαιρέτα ἔχει ἡ πόλις τῶν Δαρδανελλίων καὶ εἰκάδα κρηνῶν.

Ἴατροὺς δὲ ἔχει νῦν ἑννέα, τοὺς πλείους ὁμογενεῖς, καὶ τέσσαρας ὁμογενεῖς φαρμακαποιοὺς διπλωματούχους.

Ταῦτα ἐξ αὐτοψίας καὶ αὐτηκοῆς κατὰ ἔαρ 1889.

Ἡ δὲ διοίκησις (μουτεσαριφλίκι) τῶν Δαρδανελλίων ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, τῆς Βίγας διαιρεῖται εἰς τέσσαρα καϊμακαμλίκια, ἅτινα ὑποδικαιοῦνται εἰς ἕξ δήμους (μουδιρλίκια). Τὸ καϊμακαμλίκιον Λαμφάκου ἔχει δύο δήμους: Περγάζ καὶ Ἐσαρτάκι, τὸ τῆς Βίγας ἔχει τὸν δήμον Τσάν, τὸ τοῦ Γενιδῆς ἢ Ἐζίν ἔχει τὸν Βαργιαμήτς καὶ Κούμ-καλέ καὶ τὸ τοῦ Ἀϊθατζίκ δὲν ἔχει κανένα δήμον.

Ὁ δήμος Ρέν-κιόι (Ὁφρύνιον), ἐγγὺς τῆς πόλεως Δαρδανελλίων, ὑπάγεται ἄμέσως εἰς τὴν διοίκησιν Δαρδανελλίων. Καὶ τὰ καϊμακαμλίκια καὶ οἱ δήμοι ἔχουσιν ἑδρας ὁμωνύμους πόλεις ἢ κωμοπόλεις.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗΙ.

Συνέγραψαν περί Σμύρνης τόσα πολλά διάφοροι λόγιοι και έπιστήμονες, πρό πάντων δέ τέκνα αὐτῆς, ὑπό ἀρχαιο-λογικὴν, ιστορικὴν, ἐμπορικὴν, ἐκπαιδευτικὴν, στατιστικὴν, βιομηχανικὴν καὶ λοιπὰς ἐπόψεις, ὥστε δὲν ἀφῆκαν σχεδὸν κανένα κλάδον ἀπερίγραφτον. Μόνον ὅμως τέσσαρά τινα, κατ' ἐμὴν γνώμην, θέματα ἐλησμόνησαν: τὴν συγγραφὴν περί τῶν ἀνέκαθεν μέχρι τοῦδε διατριψάντων ἱεραρχῶν τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν, τὴν συγγραφὴν περί τῶν λογίων καὶ ἐπιστημόνων, τὴν συγγραφὴν περί τῶν συγγραψάντων περί τῆς πατρίδος των, τὴν συγγραφὴν τῶν ἐπιγραμμάτων τῶν ἀνηρητημένων ἐπὶ τῶν συγχρόνων ἰδρυμάτων τῆς φιλανθρωπίας, τῆς παιδείας καὶ τῆς εὐσεβείας, δι' ὧν ἀρετῶν τὰ μέγιστα σεμνύνεται τὸ Πάνθειον τοῦτο τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι τὰ τρία πρῶτα θέματα χρήζουσι καὶ χρόνου μακροῦ καὶ δαπάνης οὐκ ὀλίγης, καὶ χρωστῆρος ἐπιδεξίου καὶ βαρέος, καὶ εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν σμυρναϊκὴ τις ἐπιτροπὴ καθυπέβαλλεν αὐτὰ εἰς διαγωνισμόν· ἀλλὰ διατὴ ἡμελήθη τὸ τέταρτον; Ἴσως τινὲς δὲν εἶχον τὴν πρωτοβουλίαν· Ἴσως ἐφοβοῦντο μὴ τοῖς ἀποδοθῆ ὁ τίτλος τῆς εὐηθείας ὑπὸ τῶν χυδαίων, οἵτινες ἐθίζουσι νὰ θεωρῶσι τοιοῦτους τοὺς περιηγουμένους διὰ τοιαῦτα· Ἴσως δὲ καὶ ἐν τοιοῦτον ἔργον ἐθνικὸν ἐθεώρησαν σμικρόν· ἀλλὰ τίνα ἀξίαν θὰ ἔχη αὐτὸ καὶ νῦν καὶ ἐνόσφω προχωρεῖ ὁ χρόνος; τοῦτο οἱ φιλόστορες γνωρίζουσι. Διευθυντὴς καὶ διδάσκαλος διατελέσας ἐπὶ διετίαν σχεδὸν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς ἐνορίας τοῦ ἁγίου Νικολάου, μιᾶς τῶν κυριωτέρων τῆς Σμύρνης, ἐξ ἔθους θέλω νὰ ἀφήσω καὶ ἐν τῇ μητροπόλει μου ταύτῃ — ὡς Μοσχονήσιος — ἔχνη τῆς πορείας μου καὶ τεκμήριον τῆς

φιλοπατρίας, ἀναλογιζόμενος ὅτι, καὶ περί ἐνὸς πύργου λέγω, ἀρκεῖ νὰ ἦναι ἐλληνικὸς, κατὰ τὸν *Λυρικόν*.

Α'.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΝΑΩΝ ΟΜΟΕΘΝΩΝ.

α') Ἀνάκειται ἐπὶ τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ ἱστορικοῦ καὶ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς μάρμαρον ἐφ' οὗ ὀρῶνται λελαξευμένα τὰ ἐπόμενα.

«Κατὰ τὸ ἀχρη' ἔτος διὰ σφοδροῦ σεισμοῦ κατηδαφίσθη ὁ πάνσεπτος οὗτος ναὸς τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος καὶ ἐνδόξου Φωτεινῆς καὶ ἀνωκοδομήθη ἐκ βάθρων γῆς κατὰ τὸ ἀχρη' ἔτος τῇ συνδρομῇ τῶν κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν κατοικούντων ἐνταῦθα ὀρθοδόξων χριστιανῶν, τῇ ἐπιστάσι χατζῆ Ζαχαρίου τινὸς, ἀρχιερατεύοντος τότε κ. Γρηγορίου Κονταρῆ· πυρποληθεὶς δ' αὖθις κατὰ τὸ ἀψξγ' ἔτος, ἤδη θεία εὐδοκία, τῇ μεσιτείᾳ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀρχόντος μεγάλου σπαθάρη καὶ δραγουμάνου τοῦ βασιλικοῦ στόλου κυρίου Κωνσταντίνου Χανστερῆ καὶ τῇ συνδρομῇ καὶ ἐπιστάσι τῶν προισταμένων, κοινῇ γνώμῃ εὐγενεστάτων δέκα ἀρχόντων διέκυψεν ὁ τῶν κρατούντων οἶκος καὶ ἐκ βάθρων ἀνωκοδομήθη οὕτως ὡς ὁρᾶται κατὰ τὸ ἀψιβ' ἔτος διὰ κοινῆς βοήθειας ἀπάντων τῶν χριστιανῶν, ἀρχιερατεύοντος τοῦ εὐτελοῦς Γρηγορίου Πελοποννησίου. Ὁ δὲ Θεὸς ἀντιβραβεύσει πλουσίως τοῖς ἔργῳ καὶ λόγῳ συνδραμοῦσιν εἰς τὴν τούτου ἀνέγερσιν.

* *

β'). Ἀναγινώσκεται ἐπὶ τῆς κυρίας θύρας τοῦ λαμπροτάτου ναοῦ τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη.

«Ὁ τοῦ μεγαλομάρτυρος ἁγίου Γεωργίου περικαλλῆς ὅδε καὶ πάνσεπτος ναὸς, ὁ πρό τοῦ 1772 τὸ πρῶτον οἰκοδομηθεὶς, κατὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔτος ἀνωκοδομηθεὶς, καὶ κατὰ τὸ 1792 ἀνακαινισθεὶς τὸ τέταρτον ἤδη λαμπρότερος ἐν δεκαπενταμῆνῳ ὄλῳ διαστήματι ἐκ βάθρων ἀνηγέρθη, δαπάνη

μὲν γενναίᾳ καὶ φιλοτίμῳ τοῦ τῶν Σμύρναίων εὐσεβοῦς καὶ ὀρθοδόξου λαοῦ, ἐπιμελείᾳ δ' ἀόκνῳ καὶ ἐνεργείᾳ ἀκαμάτῳ τῶν ἐφόρων. Ἐν μηνί δεκεμβρίῳ τοῦ 1858 σωτηρίου ἔτους. Ὑπ' ἀρχιτέκτονος Εὐστρατίου Καλονάκη». Ἐπίσης δ' ἐπὶ μαρμαῤου σώζεται λεπτοφυέστατον ἀνάγλυφον τοῦ Τροπαιοφόρου ὑπερ « Ἰωάννης Χαλαπᾶς ἐποίησεν ἐν ἔτει 1859.

Γέγραπται δ' ἐπὶ μαρμαῤου ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς μεσημβρινῆς θύρας τοῦ ἰδίου ναοῦ ἡ ἀκόλουθος.

«Κατὰ τὸ ἀψοβ' ἔτος οὗτος ὁ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, σαθρὸς λίαν ὑπάρχων, ἀνεκαινίσθη ἐκ βᾶθρων μείνας ταπεινὸς καὶ βαθύς. Ἄλλ' ἤδη καθ' ὃν καιρὸν ἀνφοδομήθη καὶ οὗτος εἰς ἣν ὄραται εὐπρέπειαν διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης κοινῆς τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν ἐν ἔτει ἀψιθ'».

* *

γ'). Σώζεται ἐπὶ τῆς καθολικῆς θύρας τοῦ ἁγίου Δημητρίου αὕτη:

«Ὁ πανσέβαστος οὗτος ἱερός καὶ περικαλλὴς ναὸς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου ἀνεγέρθη ἐκ βᾶθρων δαπάνῃ καὶ συνδρομῇ τοῦ φιλοχρίστου καὶ φιλοκάλου λαοῦ Σμύρνης τῷ ἀωλγ' σωτηρίῳ ἔτει, ποιμεναρχοῦντος τοῦ ἀοιδήμου μητροπολίτου τῆς πόλεως ταύτης κυρίου κυρίου Χρυσάνθου».

* *

δ'). Ὁράται ἐπὶ τῆς ἰδίας θέσεως εἰς τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου, εἰς Σχοινάδικα, ἡ ἐπομένη.

«Ὁ περικαλλὴς οὗτος ναὸς τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἀνεγέρθη τὸ δεύτερον ἐκ βᾶθρων κατὰ τὸ 1857 σωτήριον ἔτος συνδρομῇ ἀπάντων τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῆς πόλεως ταύτης».

* *

ε'). Φαίνονται λελαξευμένα ἐπὶ τῆς βορείου προσόψεως τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Βουκόλου καὶ Πολυκάρπου τάδε:

«Εὐσεβίης ποτὲ θειοτέρῳ ζήλῳ γ' ἐβᾶλλοντο νηῶ τῷ δ' ἱεροῦ Βουκόλου ἡ δὲ σοφοῦ ἁκείνου.

Ἐπωνύμου Πολυκάρπου στερρὰ θέμεθλα προστατέων Σμύρνης ὀρθότομοι ἄνδρες αὐτάρ

Τὸν... ἄλλοι ἀπεστεγάσαντο ἄνδρες ἀρίζηλοι καὶ μιν ἔθεντο σεμνὸν ἠνίκα πῶν.

Τὸ Χριστοῦ ἴθυνη Βασίλειος ζηλωτῆς πατέρων εὐσεβίης πρόμαχος ἄλλοι τε εὐσεβέες πάντες.

Φρεσὶν εἴσιτε ὀρθῶς εὐξόμενοι ὁσίως παγκρατέοντι Θεῷ.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ἀωπζ' σεπτεμβρίου κα'».

Ἐκατέρωθεν τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω.

* *

στ') Εὐρίσκεται ἀνωθι τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Νικολάου ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφὴ χρυσοῖς γράμμασιν:

«Ὁ πάνσεπτος καὶ περικαλλὴς οὗτος ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου ἀνεγέρθη συνδρομῇ τῶν ὀρθοδόξων τῇ 26 φεβρουαρίου τῷ 1884.—Ἐνεκαινίσθη τῇ 13 ὀκτωβρίου τῷ 1884. Ἐσχεδιάσθη ὑπὸ ἀρχιτέκτονος Ἰωάννου Χριστοδούλου.— Πύλη δῶρον Ἰωάννου Κοπέλου λιθοζῶου Τηνίου».

* *

ζ') Ὑπάρχει ἐπὶ τῆς ἰδίας θέσεως εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, ἐντὸς τοῦ ὁμοεθνοῦς νοσοκομείου, γεγλυμμένη καὶ αὕτη:

«Εἶδε θεὸς θνητοὺς νοσέοντας καὶ ἐλέησε
Πέμψεν δὲ λίαν υἱὸν Ἀναστασίου
Κιουπετζόγλου ὃς συναδελφείους ἐμάλαξε
Τρυχομένων πενίητι κήδεα τῇ δε πόνους».

* *

η') Διατηρεῖται ἐπὶ τῆς κυρίας θύρας τοῦ ναοῦ τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἀνω Συνοικίας, ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ:

«Ὁ θεὸς οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου πρότερον μὲν ὡς ἔτυχε λιτῶς καὶ εὐτελῶς κατὰ μικρὸν οἰκοδο-

μηθείς ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα εὐσεβῶν χριστιανῶν, σαθρωθείς δὲ εἰς ἄκρον καὶ διασφαρεῖς τοῖς πλείστοις μέρεσι τῆ τοῦ χρόνου φορᾶ καὶ πτώσιν ἐπαπειλῶν τὴν ἐσχάτην, τανῦν αὐθις τὸ δεύτερον θείῳ ἐλέει ἀνηγέρθη ἐκ βάρων ὡς ἤδη ὁράται, ἐπὶ τὸ κρείττον καὶ μακρῷ βέλτιον κατὰ τῷ αὐτῷ σωτήριον ἔτος, μαΐου β', τῆ μεσιτείας τῶν ἐκλαμπροτάτων καὶ φιλοχρίστων μπειζαδέδων, κυρίων Δημητρίου καὶ Παναγιώτου Μουρούζιδων, ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Σμύρνης, κυρίου Ἀνθίμου* τοῦ ἐκ τῆς νήσου Νάξου, συνδρομῆ δὲ καὶ φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ λοιπῶν ἐτέρων εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὧν τὰ ὀνόματα καταγραφεῖν ἐν βίβλῳ ζωῆς, ταῖς πανευπροσδέκτοις πρὸς Θεὸν πρεσβείαις τοῦ ἁγίου ἐνδόξου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, πολιούχου καὶ προστάτου τῆς δε τῆς πόλεως· 1804».

Ἐπὶ τῆς νοτίου θύρας τοῦ ἰδίου ναοῦ:

«Σμύρνης ὁ ποιμὴν—σὺν χριστομύστη Γρηγορίῳ
ὁ θαυματουργὸς Βουκόλος—ποιμνῆς φύλαξ».

Καὶ ἐπὶ τῆς βορείου:

«Σμύρνη Πολύκαρπον—θείῳ τιμᾶ Χριστοῖο
Σὲ θεῖον Ποιμένα—σὺν μύστη φίλῳ».

*) Ὁ ἱεράρχης οὗτος ἀπὸ Σμύρνης ἐγένετο Χαλκηδόνος καὶ εἶτα πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Λοιπὸν τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ Γ' ὁ τάφος κεῖται ἐξωθεν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Σμύρνῃ· φέρει δὲ τὸδε ἐπιγράμμα ἢ ἐπ' αὐτοῦ μαρμαρίνη πλάξ.

«Ἀκάματος τέο κασιγνήτιο Νικολάοιο
Σπουδὴ δῆμ' ἀπὺ δείματο Σοι θῦτα
Σμύρνας πρὶν ἔδραν Ἀνθῆμε
Ἀγλαύναντ' ἐρίτιμον
Παγκοίνου σκάφους εὐ τ' ἰθύναντ' οἰακας
Ἀλλ' ἱρὸν ὕστατα ματρὶ λίπες
Χθονὶ γήραϊ σκῆνος
Ναίει δὴ πνεῦμα οὐρανὸν ὑψιφλαῆ.
Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αὐγούστου 13».
—«Δεῖγμα σεβάσματος Νικόλαος
Σὸς ἀδελφὸς Ἀριστεριάδης
τόδ' ἀνέθηκε».

* *

θ'). Λελαξευμένη εἶναι αὕτη ἡ ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ:

«Οὗτος ὁ πάνσεπτος καὶ σταυροπηγιακὸς ναὸς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου προφήτου Ἡλιοῦ τοῦ Θεσβίτου πρὸ ἀγνώστων αἰῶνων κατεδαφισθείς, καὶ διὰ τοῦ παντοδαμάτορος χρόνου ἀφανῆς γενόμενος, ἀνεκαλύφθη διὰ θαύματος ἐν ἔτει σωτηρίῳ αὐγούστου ἡ'. Ἀγορασθέντος δὲ τοῦ ἐρειπίου αὐτοῦ παρὰ τοῦ Νοσοκομείου διὰ τῶν τότε ἐφόρων του, ἀνηγέρθη ἐκ βάρων ὡς ὁράται νῦν ἐν ἔτει αὐγούστου τῆ συνδρομῆ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὑπερασπιζόμενος παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ὡς τιμηθεὶς τῷ προνομίῳ τῆς Σταυροπηγιακῆς ἀξίας· τὰ δὲ τῶν λόγῳ καὶ ἔργῳ συνδραμόντων πρὸς τὴν τούτου ἀνέγερσιν ὀνόματα καταταχθεῖεν ἐν βίβλῳ ζωῆς».

Παρὰ τὰς νοτίας ὑπωρείας τοῦ ὄρους Πάγου, ἐν μέσῳ δύο ρωμαϊκῶν ὑδραγωγείων, δι' ὧν ρεεῖ ὁ Μέλης, παράκειται ὡς μονύδριον ὁ προρρηθεὶς ναὸς, ἔχων πλησίον ὀγδοήκοντα γεωργικὰς οἰκογενείας, αἵτινες διατηροῦσι γραμματοδιδασκαλεῖον μὲ 40 μαθητὰς περίπου παιδευομένους ὑφ' ἑνὸς διδασκάλου. Ἐπειδὴ δὲ ἀπέχει τὸ μονύδριον τοῦτο ἀπὸ τῆς Σμύρνης περίπου λεύγην, τοπογραφικῶς θεωρεῖται κωμύδριον ἴδιον καὶ κακῶς πράττουσιν τινες νὰ κατατάττωσι τὸν τούτου ναὸν μετὰ τῶν τῆς Σμύρνης.

Ἐπὶ τῶν ναῶν τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης, τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης, τοῦ Ταξιάρχου (Νεκροταφείου), τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (Ὀρφανοτροφείου), Εὐαγγελιστρίας καὶ ἁγίων Ἀποστόλων, ἐνοριῶν τούτων Σμύρνης, δὲν ὑπάρχουσιν ἐπιγραφαὶ ἐνθα δεῖ.

B'.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ.

α'). 'Επί τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ νοσοκομείου ἀναγινώσκειται ἐπιγραφή :

«Νοσοκομείον. Ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος.

Ἐλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν».

'Επί δὲ τῶν τοίχων τοῦ προθαλάμου :

«Τειρομένοις νόσοισι Ἰωάννου

Μαρτζέλλα,

Αὐτοκασίγητα ἰέστασαν

εὐσεβέες».

Ἔτεροι :

«Παντολέον Σεβαστόπουλε, χαίρει.—Ἐλεον θέλω καὶ οὐ
[θυσίαν».

«Αἰώνιόν σου τὸ κλέος, αἰοῖδιμε εὐεργέτα Χαράλαμπε
[Σπαρταλίδη».

«Αἰωνία σου ἡ μνήμη, Νικόλαε Δ. Χαβιαρᾶ, Μεγάλε
[Εὐεργέτα».

«Αἰωνία σου ἡ μνήμη Ἀντώνιε Γ. Πιττακέ, Μεγάλε
[Εὐεργέτα».

'Εάν δ' ἐσκόπουν νὰ ἀναγράψω καὶ τῶν ἄλλων δωρητῶν τὰ ὀνόματα, ἅτινα φαίνονται ἐν στήλαις γεγραμμένα ἐντὸς τοῦ κομποῦ γραφείου τοῦ καταστήματος τούτου, ὁλόκληρος ὁ χῶρος ἑλληνικῆς ἐφημερίδος δὲν θὰ ἴσκει. Ἄλλὰ δεόν νὰ μὴ παραλείψω σπουδαιοτάτην ἐπιγραφὴν κειμένην ἐπὶ τῆς δ. θύρας τοῦ ἄνω πατώματος :

« Ὑπὸ Παντολέοντος Σεβαστοπούλου κατὰ τὸ 1748.

Ἰωάννου Κανᾶ, Ἰωάννου Μαυρογορδάτου,

Δημητρίου Βαχατώρη, Νικολάου Βαχατώρη κατὰ τὸ 1773,

Ἰωάννου Ὀμήρου κατὰ τὸ 1804.

Ἀνηγέρθη δ' ἐκ βάρων τῆ συνδρομῆ τῶν ἐνταῦθα καὶ ἄλλαχού ὁμογενῶν. 1852».

'Επί δὲ τῆς προσόψεως μεγάλους γράμμασι καὶ ἐπὶ σαινίδων ταῦτα :

«Εὐγνωμοσύνη τοῖς συνδρομαῦσιν αἰώνιος».

«Ἀθάνατοι ἐν θνητοῖς καθιδρυταί».

Μεσημβρινῶς τοῦ ναοῦ τοῦ νοσοκομείου εὐρίσκειται μικρὸν φρέαρ, ἐφ' οὗ σώζεται μαρμαρίνη πλάξ ὡς ἐπικάλυμμα, ἔχουσα τὴν δε :

«Γηροκομείον γυναικῶν. Ὁκοδομήθη εἰς τὰ 1804. Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν συνεργησάντων καὶ βοηθησάντων καὶ βοηθούντων μέχρι τέλους».

* *

β'). 'Εν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀρφανοτροφείου εὐρίσκονται τρεῖς μαρμαρίναι πλάκες, φέρουσαι τὰ δε ἐπιγράμματα :

«Αἰωνία ἡ μνήμη τοῖς μεγάλους Εὐεργέταις τοῦ ἐν Σμύρνη Ἑλληνικοῦ Ὀρφανοτροφείου

Ἄγγελῆ Ἀμπατζῆ, Νικολάφ Βαχατώρη».

Ἄλλη :

«Αἰωνία ἡ μνήμη τοῖς εὐεργέταις τοῦ ἐν Σμύρνη Ἑλληνικοῦ Ὀρφανοτροφείου :

Δημητρίῳ Λαδοπούλῳ

Δ. καὶ Μαρ. Βαλτατζῆ

Μιμήκῳ Τσηρομάρκῳ

Ἡλίῳ Κιουπετζόγλῳ

Χατζῆ Παλαιολόγῳ

Ἀλεξάνδρῳ Ἀνδρεάδῃ

Ἀντωνίῳ Γ. Πιττακῷ

Γ. καὶ Β. Παππαμιχαηλῶφ,

Δημητρίῳ Μισθῷ

Χρηστίνῃ Δ. Σπάρταλῃ

Ματθαίῳ Χρυσάκῃ

Ἰω. Φατσέα

Στυλιανῷ Κοτσώνῃ».

Ἔτερα :

«Νικολάφ Δ. Χαβιαρᾶ, Μεγάλῳ Εὐεργέτῃ τοῦ ἐν Σμύρνη

Ἑλληνικοῦ Ὁρφανοτροφείου καὶ ἐς αἰὶ προικοδότη τῶν χρηστῶν αὐτοῦ κορασίων *Αἰωνία ἡ μνήμη*».

Ἀναγινώσκειται ἐπὶ μὲν τῆς αὐλαίας θύρας τοῦ νεωτέρου καταστήματος τοῦ Ὁρφανοτροφείου *Ἑλληνικὸν Ὁρφανοτροφεῖον Σμύρνης* χρυσοῖς γράμμασιν ὡς καὶ ἐπὶ τῆς κυρίας θύρας τοῦ καταστήματος ἐπὶ μαρμάρου ἀνάκειται αὕτη ἡ ἐπιγραφή :

«Ἐπὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Δου ἀρχιερατεύοντος Σμύρνης Βασιλείου, ἐν ἔτει 1886 μηνὶ αὐγούστῳ οἱ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁρφανοτροφείου ἔφοροι : Ι. Παρασκευόπουλος, Σ. Πιττακὸς καὶ Ε. Σεκιάρης, ἐκ τῶν προσόδων αὐτοῦ τὴν δε τὴν πρὶν τοῦ μακαρίτου Ι. Βάρθ Σχολὴν παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Χάνς ἀγοράσαντες, Ἑλληνικὸν καθίδρυσαν Ὁρφανοτροφεῖον».

Γ.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ ΟΜΟΕΘΝΩΝ

Ι. Παρθεναγωγείων καὶ Νηπιαγωγείων :

α') Ἀναγινώσκοντα. ἐν τῷ Κεντρικῷ Παρθεναγωγείῳ αἱ ἀκόλουθοι ἐπιγραφαί, γεγλυμμένα ἐπὶ δύο μαρμαρίνων πλακῶν καὶ κεκοσμημένα χρυσοῖς γράμμασιν :

Ἡ δὲ οἰκοδομὴ τοῦ Κεντρικοῦ Παρθεναγωγείου τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς ἠγέρθη δαπάναις Σοφίας Κιουπετζόγλου καὶ Δημητρίου Κιουπετζόγλου, ἀδελφῶν, καὶ Δεσποίνης Κιουπετζόγλου, ἐξαδέλφης. Ἐγκαινιασθεῖσα τῇ 26 αὐγούστου 1887.

«Εὐεργέται τοῦ Κεντρικοῦ Παρθεναγωγείου Ἀγίας Φωτεινῆς :

Κ. Βαχατώρης καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ
Δέσποινα Κιουπετζόγλου
Δωρόθεος μητροπολίτης Ρόδου
Ἰωάννης Πρωτοπάτσης
Ἰωάννης Ἀντωνιάδης

Ἐμμανουὴλ Μυτακῆς
Δημ. Λαδόπουλος
Ν. Ι. Ποῦλος
Ἄννα Ἀθ. Λομβάρδου
Ἰωάννης Παπαμιχαηλῶφ
Ἡλίας Κιουπετζόγλου
Γεώργιος Πεστεματζόγλου
Ἱερόθεος πατριάρχης Ἱεροσολύμων
Ν. Χαβιαρᾶς
Ἀντώνιος Πιττακὸς
Δημήτριος Μισθὸς
Ζώρζης Ἄμιρος
Θωμᾶς Φακύρης
Μαρία Φαρρᾶ
Σταματούλα Μαρτζέλλα
Ἰωάννης Φατσέας».

* *

β') Ἀνάκεινται ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης προσόψεως τοῦ Ὀμηρείου χρυσοῖς γράμμασιν ἀπλῶς τάδε : Ὀμήρειον.
Ἐπὶ δὲ τῆς κυρίας εἰσόδου :
«Μούσαις ἠγείραν τό δ' ἀριπρεπὲς ἱερὸν ἄνδρες
Ἡθῶν καὶ ἀρετῆς κηδόμενοι πατέρων.
Ἐτεὶ ἄωπζ'.

Ἄρχιτεκτ. Ε. Λάτρη».

Ἐκατέρωθεν δὲ τῆς εἰσόδου εὐρίσκονται ἀνεστηλωμένα δύο πλάκες μεγάλαι ἐκ μαρμάρου, ἄνευ ὀνομάτων εὐεργετῶν, καὶ τοῦτο ὡς ἀρτισυστάτου τυγχάνοντος τοῦ καθιδρύματος, οὗ τὸ κάλλος κινεῖ τὸν θαυμασμὸν τοῦ θεατοῦ.

* *

γ') Σῶζεται πλάξ ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ νηπιαγωγείου τῆς ἁγίας Φωτεινῆς ἔχουσα ὡς ἀκολουθῶς :

«Ἀνηγέρθη ἐκ τέφρας τοιαύτη ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης ἡ τῶν κορασίων σχολὴ τῷ ἄωμβ' ἔτει, ἀναλώμασι μὲν τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς, ἐπιμελεῖα δὲ

τῶν ἐπιτρόπων αὐτοῦ, Ἀντωνίου Μωραΐτινη, Ἀντωνίου Παπαῦ Ζαφειροπούλου, Χατσῆ Γεωργαλᾶ Παναγιώτου, Γεωργίου Βερεκέτη, Μιχαὴλ Εὐλαμπίου καὶ Δημητρίου Καλοθῆ, 1842».

* *

δ') Ἐπίσης καὶ εἰς τὸ νηπιαγωγεῖον τοῦ ἁγ. Δημητρίου:
«Νηπιαγωγεῖον ἀπύρων. Ἰδρυθὲν δαπάνη τῶν ἀδελφῶν Δημητρίου καὶ Σοφίας Κιουπετζόγλου καὶ Δεσποίνης Μ. Κιουπετζόγλου. χωπζ'».

* *

ε') Εἰς δὲ τὸ ἀρρεναγωγεῖον καὶ παρθεναγωγεῖον τῆς ἰδίας ἐνορίας:

«Σχολὴ Ἁγίου Δημητρίου.

Ἄθανάτοιο καλοῖσι παραί ρεῖθροισι Μέλειτος
Σμυρναίων παῖδες περίφρονες ἢ δαπάνη
Ἰέμενοι πατρῶα διδάγματα θεῖνα·
Τόν δε δόμον Μούσαις τεύξαν ἀριπρεπέα.
χωοέ».

* *

ς') Εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ παρθεναγωγεῖου τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης πλάξ ἐκ μαρμάρου ἐφ' ἧς λελαξευμένα εἰσὶ τὰ ἐπόμενα ἀπέριττα:

«Παρθεναγωγεῖον
τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης. 1872».

* *

ζ') Ἐπὶ δὲ τῆς κορωνίδος τοῦ παρθεναγωγεῖου τοῦ Ἁγίου Νικολάου μέλασι γράμμασιν ὀρῶνται ταῦτα:

«Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου. 1877».

* *

η') Εἰς τὴν αὐλαίαν τοῦ νηπιαγωγεῖου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ὑπάρχει ἐπὶ μαρμάρου αὕτη:

«Αὕτη ἢ Ἑλληνικὴ σχολὴ οἰκοδομηθεῖσα ἐν ἔτει 1817 δι' ἐπιμελείας τοῦ Παναγιωτάτου πρώην Πατριάρχου Κυρίου Ἀρθύμου, συνδρομῇ δὲ τῶν φιλοκάλων ὀρθοδόξων. 1859 νοεμβρίου Α'».

* *

θ') Λελαξευμένη δ' ἐπὶ μαρμάρου ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῆς προμετωπίδος τοῦ παρθεναγωγεῖου τῆς ἄνωθι ἐνορίας καὶ ἡ ἀκόλουθος:

«Αὕτη σχολὴ διευθυνομένη παρὰ τῆς λαμπαδουχικῆς Ἑταιρίας τοῦ τῆς ἐνταῦθα Ἐκκλησίας Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ὠκοδόμηται ἐκ βάθρων ἀναλώμασι μὲν τῆς ἰδίας ταύτης φιλομούσου Ἑταιρίας, ἐπιστάσι δὲ τῶν κατὰ καιρὸν ἐπιτρόπων τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς χρῆσιν τῶν φιλομούσων καὶ φιλοκάλων κορασιῶν. Ποσειδεῶνος ἔκτη ἱσταμένου ἐν ἔτεσιν χωμθ'.

Τιμὴ πέφυκε πᾶσι παιδεῖα βροτοῖς. Οὐκ ἔστι σοφίας κτῆμα τιμιώτερον».

— Τὰ ἄλλα ἐνοριακὰ παρθεναγωγεῖα δὲν ἔχουσι ἐπιγράμματα.

II. Ἀρρεναγωγείων.

Τὸ τμήμα τοῦτο ὡς πρὸς τὰ ἐπιγραφικὰ εἶναι πτωχότατον, καθότι ὅλα σχεδὸν τὰ ἐνοριακὰ ἀρρεναγωγεῖα δὲν ἔχουσιν ἐστολισμένας τὰς θύρας των δι' ἐπιγραφῶν πλὴν τῶν ἀκολουθῶν:

α') Ὀρῶνται ἐπὶ τῆς δυτικῆς προσόψεως τοῦ γυμνασίου ἢ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς μὲ χρυσᾶ γράμματα τάδε: «Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου» καὶ ἐπὶ μαρμάρου: «Παντολέον Σεβαστόπουλε χαῖρε». Ἐκατέρωθεν δὲ τῶν τοίχων τοῦ δ' τμήματος ἐπὶ μαρμάρων: «Ἐκ βάθρων Ἰωάννης Μαρτζέλλας ἀνήγειρεν. 1882». Ἐπὶ τῶν τοίχων δὲ τοῦ διαδρόμου τῆς σχολῆς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὑψοῦνται ἀνὰ δύο ἐκ μαρμάρου πλάκες, ἐφ' ὧν εἰσι γεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν εὐεργετῶν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος Σχολῆς καὶ ἄτινα ἀναφέρει ὁ γυμνασιάρχης κ. Ματθαῖος Παρανίκας ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ «Ἱστορίᾳ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς», σελ. 75. Κάτωθι δὲ τῶν πλακῶν τούτων γέγραπται οὕτω πως:

— «Ἦ, ὀλίγον
τόδε σῆμα,
τὸ δὲ κλέος

οὐρανόμεναι.
— Γνώριμος τοῖς πολλοῖς
καὶ παραδύσιμος
τοῖς ἐπιγιγνομένοις
ἢ τῶν εὐεργετησάντων
τὴν πατρίδα
γίνεται δόξα».

* *

β') Φαίνονται γεγλυμμένα ἐπὶ πλακὸς, ἀνακειμένης ἐπὶ τοῦ νοτίου τοίχου τῆς Κιουπετζογλείου σχολῆς (ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης) τὰ ἐπόμενα :

« Ἑλληνικὴ σχολή. Ἰδρυθεῖσα δαπάνη τῶν ἀδελφῶν Ἥλια, Δημητρίου καὶ Σοφίας Κιουπετζόγλου, αἰωδ' ».

* *

γ') Ὑπάρχει ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τῆς ἐνορίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (ἄνω συνοικίας) ἢ κάτωθι ἐπιγραφή ἐπὶ πλακὸς ἐκ μαρμάρου :

« Ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ αὕτη σχολή, διευθυνομένη παρὰ τῶν ἐφόρων τῶν τριῶν καταστημάτων, σεσαθρωμένη οὖσα, ἀνοικοδομήθη νῦν ἐκ βάθρων, πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ἀπάρων παιδῶν, διὰ δαπάνης τῆς Ἀδελφότητος τῶν λαμπροδύχων τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ τῆς βοηθείας τοῦ ἀφιερώματος τοῦ μακαρίτου Ἀγγελῆ Χαϊκάλη, τῆς 3 Ἀπριλίου 1844 ».

* *

Καὶ αὗται μὲν εἶναι αἱ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῶν δημοσίων ἰδρυμάτων τῆς ὁμογενοῦς κοινότητος, ἀπαράλλακτοι μετὰ τῶν σωζομένων· ἀλλὰ δὲν θὰ παραλείψω καὶ δύο ἄλλας, αἵτινες ἀνάκεινται ἐκατέρωθεν τῆς κυρίας εἰσόδου τῆς Δημογεροντίας καὶ τῶν γραφείων τῆς ἡμετέρας κοινότητος : Ἀριστερόθεν μὲν αὕτη·

« αψπγ' αὐγούστου Α'.

« Γόνους πλουτῶν, που ; καί . . . καυχᾶσθαι,
Μητέρα δὲ μένειν ἀνέστιον ἐν ὄλοις

Αἰσχὸς τε μέγα λύπη καὶ ἀμορφία
Δι' ἔδρα. ταυ.α ; περίκλυτος πόλις αὕτη
Μητρόπολιν κτίσασα τῆς πάλαι στερουμένη
Κοινῇ συνδρομῇ καὶ πάντων συναινέσει
Ποιμεναρχοῦντος τοῦ ἐκ Πέλοπος κυρίου Προκοπίου
Ταῖς ἐπιστήμασι ἔχοντας συνάδοντα τὸν λόγον
Ἵπερ δώρησαι Υἱὲ Θεοῦ καὶ Λόγε ὀρθοτομεῖν εὐτόνως
Τὰ τῆς σῆς ἀληθείας, τὴν τε πόλιν φύλαττε παντοίας
[ἐπηρείας]».

Δεξιόθεν δὲ ἐπὶ ἐπιμήκους μαρμαρίνης πλακὸς.

« Κύδιμον εὐσεβίῃ πῶυ Σμύρνης Βασιλείου

Ἰθύνοντος ἔη ρεῖα σαοφροσύνη,

Γράμμασιν ἀρχεῖον, μέγαρον δέ τε δημογέρουσιν.

Ἦδ' ὑπάτη πασῶν οἶκον ἐπιτροπή,

Σμυρναίων ἰδρύσατ' ἀγακλύμενος τὰδε δῆμος

Δώματα τῆς σφετέρης μνήμ' ἀγανοφροσύνης.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αἰωπς' ».

Πρὸ τῶν ποδῶν τῆς κυρίας προσόψεως τῆς μητροπόλεως (αἰωμει') Σμύρνης, ἐντὸς κιγκλιδωτοῦ, σώζονται σεσωρευμένοι ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ—δημοσιευθεῖσαι ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Μουσείου καὶ Βιβλιοθήκης τῆς Εὐαγγελικῆς σχολῆς—ὡς καὶ ἀγαλμάτια καὶ ἀνάγλυφα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια, ὡς καὶ ἐν τῷ Μουσεῖῳ, ἅτινα κινουσι μὲν τὴν περιέργειαν καὶ τὸν θαυμασμόν τῶν ξένων, λογίων τε καὶ ἐπιστημόνων, βασιλέων τε καὶ αὐτοκρατόρων, δίδουσι δὲ, ὡς ἐκ τῆς συλλογῆς ταύτης, τιμὴν καὶ ἔπαινον τοῖς ἡμετέροις λόγῳ φιλαρχαιότητος, φιλογενείας καὶ ἑλληνοπρεπείας.

Τέλος—« Ἀ ἠδυνήθημεν εὑρεῖν, ταῦτά εἰσιν—ἐν Σμύρνη 1889.

Ἐδημοσιεύθησαν αἱ πραγματεαὶαί μου αὗται καὶ ἐν τῷ Νεολόγῳ Κωνσταντινουπόλεως ὁμοίως καὶ ἀπαραλλάκτως ὡς ἔχουσιν ἐνταῦθα :

Τὰ μὲν Ἔθιμα τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων κατὰ τὴν 5 Μαΐου, 7, 8, 9 Ἰουνίου 1889 σελ. 1.

Τὰ δὲ Δαρδανέλλια κατὰ τὰς 5 καὶ 7 Ἀπριλίου 1889, σελ. 1.

Καὶ αἱ Στγχρονοὶ Ἑλληνικαὶ Ἐπιγραφαὶ ἐν Σμύρνῃ κατὰ τὴν 11 καὶ 13 Ἀπριλίου 1889, σελ. 1.

Ὡς καὶ τίνες συνέγραψαν περὶ Μοσχονησίων κατὰ τὰς 15 καὶ 18 Ἰουνίου 1888, σελ. 3.

ΤΙΝΕΣ ΣΥΝΕΓΡΑΨΑΝ

ΠΕΡΙ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ.

Ὅ,τι συγγράφω δημοσίᾳ ἓνα σκοπὸν ἔχω, ἐν μέλημα, τὴν πρόοδον τῶν γραμμάτων, ὅσον μοι ἐφικτὸν καὶ τὴν ὠφέλειαν τῆς πατρίδος· ἐκ τούτου ὀρμώμενος ἐδημοσίευσα ἱστορικὰ καὶ τοπογραφικὰ περὶ Μοσχονησίων, Νυμφαίου καὶ Ἀνέων . . . Ἐν τῷ Νεολόγῳ δ' ἐδημοσίευσα τὴν 15 ἰανουαρίου 1888 πραγματείαν μόνον περὶ Νήσου, μερίζονος τῶν Ἑκατονήσων, τὴν 8 δὲ ἀπριλίου ἰ. ἔ. ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ ἔγραψε παρατηρήσεις τινὰς περὶ αὐτῆς ὁ κ. Β. Α. Μυστακίδης· ἀλλ' ἄς ἴδωμεν κατὰ πόσον ἔχει δίκαιον ἢ ἄδικον, ἢ κάλλιον ἄς ἐρευνήσωμεν τίνες πρὸ ἐμοῦ ἔγραψαν περὶ Μοσχονησίων.

Τὰ κυριώτερα στοιχεῖα πάσης ἐπικρίσεως εἶναι· ἡ διάψευσις χωρίων πραγματείας τινός, ἡ δειξίς ἀναχρονισμῶν (καὶ ὅχι ἀφηρημένοι λόγοι), ἡ στηλίτευσις λογοκλοπίας, ἡ παρουσία ἀντιφάσεων . . . Τοιαῦτά τινα δὲν παρουσιάζει ἐν τῇ διατριβῇ του ὁ γράψας. Ὅλος ὁ πᾶταγος γίνεται δι' ἐν Ν, καὶ δι' ἐν Δ, ὡς οἱ μεσαιωνικοὶ δι' ἐν Ο ἢ ΟΙ. Ὁ κάλαμός του ἐκινήθη μόνον καὶ μόνον νὰ μοι εἴπη διδασκαλίαν γνωστήν : τὰς πηγὰς τῆς ἱστορίας, ὡς εἰ ἐγὼ ἔγραψα ἐξ ὑπογυίου καὶ διὰ τί νὰ γράφω τὸ ὄνομα Ἑκατόνησοι μεθ' ἐνός Ν καὶ νὰ λέγω τὴν Πορδοσελήνην μόνον Ποροσελήνην.

Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀντὶ νὰ μὲ στέλλῃ εἰς ξένας βίβλους, μακρυνὰς πόλεις καὶ πελάγη καὶ χιονεσκεπεῖς χώρας, ἔπρεπεν ὡς Ἕλληνα, πρὶν ἐπιτεθῆ κατ' ἐμοῦ, νὰ παρατηρήσῃ τὴν ἐν Σμύρνῃ γηραιάν « Ἀμάλθειαν », ἐν ἣ ἐδημοσίευσα περὶ Ἑκατονήσων κατὰ τὴν 14 ὀκτωβρίου 1887, 30 ἰδίου, 14 νοεμβρίου ἰ. ἔ., ἔπρεπεν ὡς συνεπῆς εἰς τὴν διδασκαλίαν του νὰ ἴδῃ τὰς Μικρασιατικὰς πραγματείας μου,

ιστορικάς και τοπογραφικάς, ἤτοι αἱ Ἐκατόνησοι, ὁ δῆμος Νυμφαίου και ἡ ἐπαρχία Ἀνέων τεῦχος Α', ἃς ἐδημοσίευσεν ἐν Ἀθήναις κατὰ ἰανουάριον 1888 και ὄχι μόνον νὰ ἴδῃ περὶ Νήσου—ἦν ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ «Νεολόγῳ» ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων νησιῶν—ἐν ἧ ὑπάρχουσι πολλὰ σημεῖα, ἅτινα σαφέστερον ἐξηγοῦνται ἐν προηγουμένοις. Ὡς ἐκ τοῦ λογικοῦ τούτου σφάλματος τοῦ ἀνθρώπου συγχωρῶ τινὰς κρίσεις.

Εἰς τὰς Ἐκατονήσους θὰ ἴδῃ ὅτι ἡ Πορδοσελήνη δὲν λέγεται μόνον Ποροσελήνη, ἀλλὰ και Προσελήνη και Πωροσελήνη και Πορδοσία και Παρασελήνη και τίνες οὕτω λέγουσι.

Δὲν ἀρμόζει δὲ φιλόλογος ἀνὴρ νὰ λέγῃ ὅτι ὁ Ἱεροκλῆς ἀναφέρει τὴν Νῆσον, ἐνῶ δὲν τὴν ἀναφέρει τὴν Ποροσελήνην ἀναφέρει ἢ μήπως ὁ ἀνθρωπος νομίζει τὴν κατόπιν Τράλλων; ἐκείνη ἢ Νύσσα εἶναι τὸ καλούμενον νῦν Νασλί· οἱ λοιποὶ ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τὴν ἡμετέραν λέγουσιν.

Ἄντι νὰ μοὶ παρουσιάξῃ τὸν Στράβωνα μοὶ δεικνύει τὸν σχολιαστὴν ὡς πρὸς τὴν Νῆσον. Ὁ γεωγράφος ὀρθότατα λέγει ὅτι, πρὸ τῆς Ποροσελήνης εἶναι ἡ μείζων και καλλίστη τῶν ἄλλων νησιῶν ἡ μείζων εἶναι ἰσομεγέθους πῶς τῆς Τενέδου και ἀπὸ τῆς Ποροσελήνης χωρίζεται διὰ σμικροτάτου πορθμίσκου, οὗ τὸ μῆκος 100 γλ. μ. περίπου· τὸ τεταρτημόριον τῆς μείζονος εἶναι ἡ νῆσος Ποροσελήνη και εἶναι ἡ δευτερεύουσα τῶν νησιῶν. Ὁ δὲ F. Stumpf τί νομίζει μὲ τὸ παλὸν μείζων νῆσος καλῶν τὴν μείζονα; καμμίαν Κρήτην ἢ Σικελίαν; Τὸ ζήτημα δ' εἶναι λελυμένον εἰς τοὺς βλέποντας ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ πράγματα. Λέγω δ' ἔνθα δεῖ ὅτι ἡ μείζων ἐκαλεῖτο νῆσός τε και πόλις, Νῆσος, νῦν δὲ Μοσχονήσιον ἢ Νησί ἢ και Μοσχονήσια· ὡς και διὰ τοῦ τελευταίου ὄλα τὰ νησία ἅτινα ἕκαστον πάλιν ἔχει ἴδιον ὄνομα.

Δηλοὶ μοὶ ὅτι αἱ Ἐκατόνησοι γράφονται μετὰ διττοῦ Ν και ἀναφέρει ὀλόκληρον τὸ περὶ τούτου χωρίον τοῦ γεωγράφου. Ἐκατόνησοί τε και Μοσχονήσια πρέπει νὰ γράφονται μεθ' ἐνὸς Ν ὡς ὀρθότερα, διότι ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ὄνομα, τότε τίθεται ἡ ρίζα και φιλοχωρεῖ

τὸ Ο: Ἐκατ-ό-νησοι, Μοσχ-ο-νήσια, Χερσ-ό-νησος, Ἀρ-κ-ό-νησος κτλ. Ἐν ἄλλοις δὲ ὀνόμασιν ἢ σύνθεσιν γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ παράθεσιν· ὡς Ἑλλης-πόντος=Ἑλλησπόντος, Ἀδριανοῦ-πόλις=Ἀδριανούπολις, Κωνσταντινοῦ-πόλις=Κωνσταντινούπολις, Ἐκατὸν-νησοι=Ἐκατόνησοι, ὄχι ὁμως και Ἐκάτου-νησοι=Ἐκατούνησοι, ἀλλὰ Ἐκατ-ό-νησοι ἢ μήπως ὁ Στράβων γράφων Πελοπόννησος, Μυόννησος, Προκόννησος, Ἀλόνησος δὲν ἐγνώριζεν ὅτι εἰς τὰ ὀνόματα ταῦτα, ὧν ἢ σύνθεσις κατὰ παράθεσιν γίνεται, τὸ Σ πρὸ τοῦ Ν μένει ἀμετάβλητον ὡς και πρὸ τῶν λοιπῶν συμφώνων, κυρίως δὲ πρὸ τῶν ὑγρῶν και μέσων προφέρεται ὡς Ζ και ὅτι συμβαίνει ἐν τοῖς ἀνω κατ' ἔθος γίνεται; Ἐὰν παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ Προδότου (Α' 151) και τοῦ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου (ΙΓ' 77) ὅτι, αἱ Ἐκατόνησοι ἔχουσι τὸ ὄνομα ὡς ἐκ τῆς πληθούς, τότε ἢ μετὰ δύο Ν γραφὴ τοῦ ὀνόματος εἶναι ὀρθή· ἀλλ' ὁ Στράβων λέγει ὅτι ὡς ἐκ τοῦ Ἐκάτου, τότε μεθ' ἐνὸς Ν. Οὔτε δὲ τὸ ποιητικὸν μέτρον ἀπαιτεῖ τὴν γραφὴν τοῦ ὀνόματος τούτου μετὰ δύο Ν, οὔτε παρὰ ποιηταῖς εὑρέθη. Λοιπὸν δικαίως ὁ Στράβων εἶπεν ὅτι τὸ Ν πλεονάζει και κατ' ἔθος γράφεται· τί τούτου καθαρώτερον; ὥστε γράφεται και μετὰ δύο Ν, και μὲ ἐν, ὀρθότερον. Αἱ λεπτολογίαι αὗται κινουσι τὴν ἰλαρότητα τῶν λογίων ἢ σπουδαιότητα, ἔνεκα τούτου ἐβάδισα τὴν φυσικὴν πορείαν σιωπηλῶς ἔνθα δεῖ.

Τοιαύτη νόστιμος και γραφικὴ εἶναι ἡ καλύβη τοῦ ἀνθρώπου προκειμένην ἔχουσα ρωματικὴν στοάν.

Ἰχνογραφεῖ δὲ ἐπ' αὐτῆς ὅτι «συνίστημι θερμῶς τὰ προγράμματα τῶν γυμνασίων και πανεπιστημίων», ἀλλ' αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν δὲν ἔχει οὐδὲ αὐτὴ ἡ Πρυτανεία τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου, πολὺ δ' ἤττον εἰς κύριος νὰ ἔχῃ ἀλληλογραφίας μετὰ τῶν σχολῶν Εὐρώπης και Ἀμερικῆς, ἵνα μὴ πλειὸν τις εἴπῃ. Φαντασθῆτω τις τί κεφάλαιον ἐτήσιον ἔπρεπε νὰ ἔχῃ, τί προσωπικὸν ὑπαλλήλων κυρίως δὲ μεταφραστῶν και διατί; διότι θὰ συγγράψῃ μίαν μονογραφίαν. Λέγει ὅτι ἔπρεπε νὰ καταλέξω τὰς παραπομπὰς ἀκριβῶς και σαφῶς και οὐχὶ ἀπλῶς νὰ παραπέμπω εἰς τὸν

Δρόξεν. Εἰς τὸν Δρόξεν δὲ δὲν παραπέμπω εἰμὶ λέγω ὅτι «τὸ ψήφισμα τοῦ Θεοσίππου ἀνεδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ καθηγητοῦ Ἰωάννου Δρόξεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου». Τοιαύτας ἠθικὰς ἀμειβὰς, φαίνεται, προσφέρει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τοὺς ἐργαζομένους τὸ ἀγαθόν· ἀλλ' ἔνοχος τοῦ σφάλματος τούτου εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος, διότι μοὶ δεικνύει τὸ *Reiniches Museum*, τὰ *Jahreesbericht* τοῦ μακκρίτου *Bursian*, τὰ *Göttingische Gelehrte Anz.* καὶ *Nachrichten*, τὸ *Hermes*, ἀλλὰ καὶ τὸ *Corpus I. A.* καὶ *Corp. I. Graec* καὶ τὸ *Corp. I. Dat.* καὶ τὴν *Ephimeris Epigraphica* καὶ . . . † χωρὶς τὰ παραπέμπη εἰς σελίδας· φαίνεται ὅτι θὰ ἐδανείσθη τῆς ἐπιγραφῆς τῶν ἀνωθι βιβλίων ἐκ τῆς διατριβῆς τοῦ κ. F. Stumpf κατὰ τὴν γνώμην σπουδαίων τινῶν.

Ὡς κορωνίδα τῶν λόγων του ἔχει τόδε ἀμίμητον· «ὁ χωρογραφῶν ἢ μονογραφῶν πρέπει, εἰ δυνατόν, νὰ γινώσκῃ πᾶν ὅ,τι πρὸ αὐτοῦ ἄλλοι ἔγραψαν ἐλληνιστί. . .» Καὶ δὲν γινώσκει ὅτι ὁ γράφων περὶ τῆς πατρίδος του ὠθεῖται ὑπ' ἀκραιφνῶν αἰσθημάτων καὶ ὡς μέλισσα συλλέγει πᾶν τὸ χρήσιμον πρὸς εὐδῶσιν τοῦ ἔργου. Ἐν ἰδίῳ δὲ χειρογράφοις τόμοις ἤρχισα ν' ἀποταμιεύω πρὸ δεκαπενταετίας ὕλην περὶ τῆς πατρίδος μου ὡς ἐκ συγγραφέων ἀρχαίων, περιοδικῶν ἀντέγραφα ἐπίσημα ἔγγραφα κυρίως ἐκ κωδίκων, νομίσματα, ἐπιγραφὰς—ὡς πρὸς τὸ ἀρχαιολογικὸν μέρος κύριον ἀνθῶνα εἶχον τὸ μουσεῖον καὶ Β. Σμύρνης—καὶ σχετικὰ ἐξ ἐφημερίδων (ιδέτω δὲ ὁ βουλούμενος ὅσα ἔγραψεν ὁ «Νεολόγος» περὶ διορύξεως τοῦ λιμένος ἡμῶν ἐν φύλλοις 2898, 3104, 3362, 3379, 3380, 3480, 4066, 4288 καὶ ἄτινα ἐν τῇ πραγματείᾳ μου συνοψίζονται εἰς τέσσαρας σειράς). Νῦν δὲ ἐν τῇ συγγραφῇ μου «αἱ Ἑκατόνησοι» δὲν ἐπεχείρησα ἀνασκευῆν τούτου ἢ ἐκείνου, ἀλλ' ἱστορικῶς εἶπον τὴν ἀλήθειαν δι' ἰδίου ὄφρου· ἀνέφερον δὲ τοὺς ἀρμοδίους ἀρμοδίως καὶ τὰ πάντα εἰργασάμην ὅπως ἔχει τὸ ἔργον κομψότητα καὶ περιεκτικότητα· ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ δὲ ταύτῃ εὔρον οὐκ ὀλίγα τινῶν δίκαια καὶ ὀρθὰ, ἀλλ' οὐκ ὀλίγα ψευδῆ καὶ γε οἶα, διότι οἱ εἰπόντες ἦσαν διαβάται

τοῦ μέρους, ἢ ἀπείχον παρασάγγας καὶ σταθμοὺς μυρίους ὄσους.

Κανεὶς δὲ μέχρι τοῦδε πλὴν ἐμοῦ δὲν ἔγραψεν ἐκ ἐκτάσει περὶ Μοσχονησίων γενικὴν πραγματείαν, ἀλλὰ βραχύλογον· ἐν αὐτῇ εὐρίσκει πᾶς τις τὸ ὄνομα τῶν Ἑκατονήσων τανῶν Μοσχονησίων καὶ τὴν θέσιν, τὴν περιγραφὴν τῶν νησίων· ἰδίᾳ δὲ τῆς Ποροσελήνης, τὸ ὄνομα τῆς Νήσου, τὴν διαίρεσιν, τὰ βουνὰ, τοὺς κόλπους, τὴν περίμετρον, τοὺς λιμένας. Ἀποδεικνύω τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως, τὰς ἐπιγραφὰς, τὰ νομίσματα, τοὺς ναοὺς, τὸ διδασκαλεῖον, τὸ γυμναστήριον, τὸν πληθυσμὸν. Ἐπειτα τὴν μεσαιωνικὴν ὡς καὶ τὸ πόλισμα ἐπὶ τῆς Νήσου τῷ καιρῷ ἐκείνῳ· τὴν νέαν, τὴν νεωτέραν, τοὺς πρώτους οἰκητορας, τὸν πληθυσμὸν κλπ. Τὴν ἐπάνοδον, τὰς συνοικίας, τὴν ἀγορὰν, τοὺς ναοὺς, τὸν πληθυσμὸν, τὴν ὑγιεινὴν κατάστασιν, τὰς κρήνας, τὰς πυρκαϊὰς, τὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, τὰ οἰκονομικὰ τῶν σχολῶν, τὰς σμικρὰς βιβλιοθήκας· τοὺς φόρους, τὰ κυβερνητικὰ καταστήματα, τὴν ἐπισκοπὴν, τοὺς χρηματίσαντας ἀρχιερεῖς, τοὺς διασήμεους ἄνδρας, τὰ μοναστήρια καὶ τὰ κτήματα αὐτῶν· τὰ βιομηχανικὰ καὶ γεωργικὰ προϊόντα τῶν νήσων τούτων, τὰς βιωτικὰς ἀσχολίας τῶν κατοίκων, τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα, τὰς προλήψεις, τὴν γλῶσσαν κλ. εἰς σελ. 32. διότι ἡ πραγματεία ἦτο προσδιωρισμένη δι' ἐφημερίδας.

Ἰδοὺ δὲ τίνες εἶπον πρὸ ἐμοῦ περὶ τῆς πατρίδος μου.

Ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Διόδωρος, ὁ Στράβων, ὁ Σκύλαξ ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Πausanias, ὁ Αἰλιανός, ὁ Στέφανος, ὁ Πλίνιος, ὁ Πτολεμαῖος, ὁ Ἱεροκλῆς, ὁ Ἡσύχιος.—Λέγουσιν ὅμως οὗτοι 1 ἢ 2 ἢ 5 ἢ 6 σειράς ἢ μίαν λέξιν καὶ μόνος ὁ Στράβων λεπτολογεῖ καὶ ὁ Αἰλιανός περιγράφει ἐπείσοδιόν τι. Τούτων δὲ τὰς παραπομπὰς ὡς ἴδη τις εἰς τὸν *Θησαυρὸν τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσης* Ἐρ. Στ. εἰς τὰς λέξεις «Ἑκατόνησοι καὶ Ποροσελήνη».

Ἐπιγραφὰς καὶ νομίσματα Ποροσεληνιτῶν καὶ Νησιωτῶν ἀναφέρω τὰς γνωστὰς ἐμοὶ καὶ τῷ Μουσεῖῳ Σμύρνης, ὡς δεικνύω ἔνθα δεῖ.

Κατὰ τὴν παροῦσαν δ' ἑκατονταετηρίδα γνωρίζω ὅτι :

Ὁ Ραφφενέλος γράψας περί Κυθωνιῶν τινα εἶπε καὶ ὀλίγιστα περί τῶν νησιῶν τούτων ὡς καὶ ἡ μεταφράστρια τῶν Κυθωνιῶν Χαρίκλεια Σταυρίδου.

Ὁ Κ. Οἰκονόμος ὁ πάλιν ἀναφέρει ἐν Ἐνωτικῶν γράμμα τῆς ἐνορίας Μοσχονησιῶν μετὰ τῆς μητροπόλεως Σμύρνης τῷ 1763 εἰς τὰ φιλολογικά του (τ. Α' σ. 412).

Τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας ἀναφέρουσιν ἐν (τ. Α' σ. 386), εἰς τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος ὁ Α. Ζ. Μάμουκας ἕτερον (τ. ΙΑ' σ. 224), ὁ Ι. Φιλήμων εἰς τὸ δοκίμιον τῆς Ἑλλην. ἐπ. ἄλλο (τ. Α' σ. 370) καὶ ἕτερον ὁ Ν. Ι. Σαλτέλης εἰς τὸ ποίημά του «Ὁ Κυθωνιάτης».

Ὁ Γ. Ἐαρινὸς ἔγραψεν ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Μουσείου Σμύρνης τῷ 1876 περί Νήσου, Μασσακώμης καὶ Ποροσελήνης μετὰ παρεκβάσεων (σελ. 110—146) περί τούτου θὰ εἶπω ὀλίγον κατωτέρω.

Ὁ Ἀθανάσιος Π. Κεραμεὺς ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ ἐφημερίδι «Σμύρνη» τῷ 1878 «Ἱστορικὴν ἔρευναν περί τῶν ὀρίων τῆς ἐπαρχίας τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου Σμύρνης» καὶ 8 ἔγγραφα ἀφορῶντα τὴν Μοσχονησιῶν ἐπισκοπὴν ἀπὸ τοῦ 1800 μέχρι τοῦ 1817 καὶ ἐν τοῦ 1766.

Ἡ Σμυρναία «Πρόσδος» ἀριθ. 310 ἐδημοσίευσεν τῷ 1878 ἀναφορὰν Σμυρναίων πρὸς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν παρ' ἧς ἐζητεῖτο ἀνταλλαγὴ ἀστυγειτόνων χωρίων Σμύρνης ὑπαγομένων εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ἐφεσίων· ἔδιδον δὲ οἱ Σμυρναῖοι τοῖς Ἐφεσίοις τὴν Ἐπισκοπὴν τῶν Μοσχονησιῶν.

Ἐπέκεινα δὲ τῶν 38 ἔγγράφων ἔχω ἀντιγεγραμμένα πρὸ πάντων ἐξ ἐκκλησιαστικῶν κωδίκων ἄτινα ἀφορῶσι τὴν ἐκκλησίαν τῶν Μοσχονησιῶν, σχολεῖα κτλ.

Ὁ F. Stumpf ἐδημοσίευσεν τῷ 1881 ἐν Μονάχῳ διατριβὴν λατινιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον De Nesiotarum Republica Commentatio ἐκ σελ. 32 μετὰ μικροῦ χάρτου.— Παρὰ φίλου εἶχον μάθει τοῦτο, ἀλλ' ὤκνησα πρὸς εὔρεσιν μαθῶν ὅτι κυρίως ὡς πρὸς τὸ ψήφισμα τῶν Νασιωτῶν καταγίνεται· εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Stumpf ὡς ζῶν εἰς ὑψηλοτέραν κοινωνίαν καὶ ἔχων τὰ μέσα, κατέστησε τὴν

αἰνέσιμον διατριβὴν τοῦ πλουσιωτέραν ὑπὸ ἀρχαιολογικὴν ἔποψιν· ἀλλ' ἀμφιβάλλω νὰ ἔχη τὰς παρ' ἡμῖν γνωστὰς 3 ἐπιγραφὰς τῶν Ποροσεληνιτῶν· δὲν εἶδον αὐτὴν καὶ δὲν δύναμαι νὰ φέρω καμμίαν κρίσιν περί αὐτῆς.

Ἀλλὰ «τὰ μὲν γραφέντα καλῶς μὴ μετεχέτω φθόνου, τὰ δὲ ἀγνοηθέντα τυγχανέτω διορθώσεως ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων (Διοδ. Σ. β. ἱστ. Α' 5). Χάριν τῶν γραμμάτων ἀνασκευάζω τάδε, σχετικὰ τοῦ λόγου μου.

Ὁ Ἀθηναῖος Μελέτιος λέγει ὅτι, ἡ Ποροσελήνη ἦτο πόλις ποτὲ παραθαλασσία εἰς τὴν στερεῖαν ἀντικρὺ καὶ ἔκειτο ἀπέναντι τῆς Ποροσελήνης νήσου (Γεωγρ. Γ' 136 καὶ 212).

Ὁ Ραφφενέλος δεικνύει δύο Ποροσελήνας καὶ μὴ εὐρίσκων ἐρείπια πόλεως ἐπὶ τῆς Κρομμυδονήσου (ἀντίον πόλεως Νασιωτῶν), ὑποθέτει φυσικὰς μεταβολὰς.

Ὁ Ι. Ρ. Ραγκαβῆς εἰς τὰ Ἑλληνικά του περιγράφει τὰς Ἐκατονήσους καὶ κατόπιν τὰ Μοσχονήσια· πᾶς δὲ ὁ βλέπων ταῦτα νομίζει διαφορὰν τῶν μὲν ἀπὸ τῶν δέ (τ. Γ' σ. 205).

Ὁ Σκαρλάτος εἰς τὸ ἀπλοῦν Ἑλληνικὸν λεξικὸν λέγει ὅτι, τὰ Μοσχονήσια τὸ πάλαι ἐλέγοντο Λεῦκαι (σ. 363) καὶ ὁ Ι. Φιλήμων εἰς τὸ Δοκίμιον τῆς Παλιγγενεσίας του ἐξιστορῶν τὴν καταστροφὴν τῶν Κυθωνιῶν (τ. Γ' σ. 358—361) θέτει ὡς ἐλληνοπρεπέστερον τὸ προρρηθὲν τελευταῖον ὄνομα, ἐνῶ αἱ Λεῦκαι ἢ νῦν τὰ Λευκὰ ἢ Λεῦκα ἢ Τοκμάκια εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνατ. παραλίαν ἐγγύτατα τῆς Λέσβου, ἅτινα ἀναφέρει καὶ ὁ Πλίνιος (V. 39. 2)· τῶν Λευκῶν ἢ μείζων καίτοι εὐγεως δὲν δύναται νὰ διαθρέψῃ ὡς ἐκ τῆς σμικρότητος μετρίαν οἰκογένειαν.

Ὁ Κ. Φρεαρίτης εἰς τὸν Περίπλουν του (Πανδ. ἔτ. ΙΓ' 292 καὶ 80) λέγει, ἐκτὸς τινων ρωμαντικῶν, ὅτι συνδέεται ἡ πόλις τῶν Κυθωνιῶν μετὰ τῆς Μοσχονήσου διὰ γεφύρας· ἐνῶ ἡ γεφυρα εἶναι ἡμίσειαν ὦραν σχεδὸν β. τῶν Κυθωνιῶν καὶ συνδέεται μετ' ἄλλης νησίδος καὶ ἡ νησίς αὕτη μετὰ τῆς μείζονος διὰ πλωτῆς γεφύρας.

Ὁ Γ. πρόξενος τῆς Αὐστρίας ἐν Σμύρνη κ. Charles de Scherer συνέγραψε γαλλιστὶ καὶ γερμανιστὶ «Τοπαρ-

χίαν Σύρνης» τῷ 1873, λέγει δὲ ὀλίγας σειρὰς περὶ τοῦ λιμένος τῶν Κυδωνιῶν, πληροφορίας ἄς πληρέστατα παρεδέχθη καὶ ὁ κ. Texier (Μικρ. Ἀσ. Α'. 359) καὶ αἵτινες κατὰ μέγα μέρος εἶναι ψευδεῖς· λέγουσι δηλ. ὅτι τὰ δύο στόμια τοῦ λιμένος εἶναι ἀβαθῆ καὶ σχεδὸν πεζῆ καὶ τὰ πλοῖα ὀρμουσὶν εἰς Χόνδραμμον «Καπακούμ» ἐγγὺς Ἀταρνέως, ὅπως παραλάβωσι προϊόντα.— Ἐνῶ πρὸ τῆς διορύξεως τῶν στομιῶν τοῦ λιμένος διήρχοντο πλοῖα πεφορτωμένα, κυρίως ἀπὸ τὸ στόμιον Δολάπι, ἄνω τῶν 2000 κ. ΚΠ. καὶ πρὸ τῶν δύο στομιῶν ὑπάρχουσι λιμένες ἰσάριθμοι, βαθύτεροι καὶ ἀσφαλέστεροι τοῦ κυριωτέρου καὶ καθ' ἑκάστην εἶναι ἐστολισμένοι ὑπὸ πλοίων καὶ νηῶν.

Ὁ Ἐαρινὸς οἰκτρῶς περιγράφει τὰ νησιά, διότι διὰ τὴν ἀποδείξιν τὸν Τιμοσθένην ἀληθῆ κατατάττει μετὰ τῶν νησιῶν σκοπέλους καὶ ὑφάλους. Τὴν Ποροσελήνην Παρασελήνην λέγει καὶ στοχάζεται, ὅτι ἡ ὀνομασία αὐτῆς προῆλθεν ἐκ βα. ἀκτῆς τῆς μεζονος Νήσου, ἔνθα μοναστήριον τοῦ ἁγ. Δημητρίου ἔς τὰ Σέλινα. Ἐνῶ λέγω, τὸ μοναστήριον τοῦτο κεῖται εἰς πᾶν ἀπόκρημνόν τε καὶ στενοτάτην θέσιν· προσηγορεύθη δ' οὕτω πάλαι ὡς φουμένων ἀγρίων σελίνων ἐκεῖσε ἐν μέσῳ ἀενάου πηγῆς. Λέγει ὅτι ἡ Ποροσελήνη ἤδη καλεῖται Πύργος ἕνεκα τῶν ἐπ' αὐτῆς ἀρχαίων οἰκοδομῶν, αἵτινες ὑπὸ τῶν παραπλεόντων ἐκλαμβάνονται ὡς πύργος· ἐνῶ, λέγω, σώζεται ἐφ' ὑψηλοῦ βουναρίου μέγα μεσαιωνικὸν σκόπευτήριον, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία τῆς νήσου. Νομίζει ὅτι ἡ πόλις *Nasiwtān* εἶναι ἡ σημερινὴ πόλις τῶν Μοσχονησιῶν, διότι ἐν αὐτῇ εὔρε τὸ γνωστὸν ψήφισμα· ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει ὅτι οἱ κάτοικοι ὁπότε ἀνιδρύουσι δημόσια κτίρια ἐκλεκτὴν ὕλην λαμβάνουσιν ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως εἰς θέσιν Δολάπι. Ἴσως δὲ καὶ οἱ μεταγενέστεροι Μοσχονήσιοι ὅταν ἀνιδρύσωσι τὰ σχολεῖα καὶ εὔρωσι δύο ἐπιγραφὰς αἵτινες μετηνέχθησαν ἐξ ἀρχαίας, εἴπωσι τὰ αὐτὰ· διότι ἐν τῇ νεοδμήσει τῶν σχολείων νῦν συνετάφησαν ἀπροσέκτως μετ' ἄλλων ὑλῶν καὶ αἱ ρηθεῖσαι σμικραὶ ἐπιγραφαί. καθὼς καὶ ἄλλαι δύο Ποροσεληνιτῶν ἐν τῇ σχολῇ τῶν Κυδωνιῶν ἐν ἔτει 1821. Τὸ περὶ Μασχακώμης ἢ Μα-

σχακωμένων οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν, τὰ δὲ ἄλλα εἶναι τῇ ἀληθείᾳ σύρραμμα περικοπῶν ἐξ ἀρχαίων συγγραφέων. Μόνη δὲ ἀνεκτίμητον ἀξίαν ἔχει τὸ Τιμητικὸν Ψήφισμα τῶν Νησιωτῶν τὸ ὑπὲρ Θεοσίππου καὶ τινὰ σχολία καὶ νομίσματα.

Καὶ ὡς ἐπίμετρον τούτων περιγράφει ἐν δυσὶ σελίσιν τὰ νησιά ἡμῶν καὶ ἡμερολογιογράφος τις τοῦ Αἰγαίου, ὅτι τὸ νησὺδριον τοῦ ἁγ. Νικολάου, ἐν ἐκ τῶν Ἑκατονήσων, ἔχει ἐπ' αὐτοῦ μοναστήριον ὀμώνυμον· ἐνῶ αὐτὸ, λέγω, εἶναι σμικρότατον ὡς ὁ πύργος τοῦ Λεάνδρου ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἔχει μόνον δύο λίθους ἐφ' ὧν οἱ ἄλιεῖς ἀνάπτουσι κηρία . . .

Εἰς τὰς ἀνακριθείας τούτων ὡς καὶ ἄλλων δίδωμι συγγνώμην, διότι γράψαντες περὶ Μοσχονησιῶν τινὰ δὲν ἦσαν Μοσχονήσιοι, ἢ κάλλιον εἰπεῖν, ἐκ τοῦ σύνεγγυς δὲν εἶδον καὶ δὲν ἐμελέτησαν τὸν τόπον ἐπισταμένως· καὶ μὴ ταῦτά τινες ἐκ τῶν προρρηθέντων εἶναι ἄνδρες σπουδαῖοι καὶ σεβαστοί· ἀλλ' ὁ ἐχέφρων δὲν πρέπει νὰ παρατηρῇ ἐὰν ὁ λέγων εἶναι μέγας ἢ μικρὸς, ἀλλ' ἐὰν εὐκρινίζηται ἢ ἀλήθεια ὑπ' αὐτοῦ· θὰ τολμήσω δὲ νὰ ἀναφέρω καὶ ἄλλας ἀνακριθείας σπουδαιοτέρας τῶν ἄνω καὶ πιστεύω ὅτι θὰ μὲ κρεμάσῃ ὁ Ἑλληνισμὸς· ἀλλ' ἐγὼ ἰστάμενος ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος θὰ ἀναφωνήσω γεγонуίᾳ τῇ φωνῇ τὴν φράσιν τοῦ Γαλιλαίου ἐκεῖνου.

Σφάλλεται ὁ Στράβων λέγων ὅτι, αἱ Ἑκατόνησοι εἶναι περὶ τὰς 20 καὶ Τιμοσθένης 40, ἐνῶ εἶναι 29 ἀκριβέστατα (Στρ. ΙΓ' 5, 6).

Σφάλλεται ὁ Στράβων λέγων, ὅτι «Πλησίον δὲ τούτων ἐστὶ καὶ ἡ Ποροσελήνη» καὶ λοιπὸν, ἡ Ποροσελήνη δὲν ἀνήκει εἰς τὸ σύμπλεγμα τῶν Ἑκατονήσων; Πῶς δύναται νὰ εἴπῃ τις ὅτι «πλησίον τῶν Πριγκήπων νήσων ἐστὶ καὶ ἡ Ἀντιγόνη;» ἐνῶ μετὰ τούτων εἶναι· ἢ γενικώτερον εἰπεῖν «πλησίον τῶν Κυκλάδων ἐστὶ καὶ ἡ Σῦρος;» ἐνῶ «μετὰ τῶν Κυκλάδων ἐστὶ καὶ ἡ Σῦρος». Δέον λοιπὸν νὰ διορθωθῇ τὸ χωρίον τοῦ Στράβωνος ὧδε πως: «Μετὰ δὲ τούτων (τῶν Ἑκατονήσων νοεῖται) ἐστὶ καὶ ἡ Ποροσελήνη».

Σφάλλεται ὁ Στράβων λέγων ὅτι, «καὶ πρὸ τῆς πόλεως ταύτης (τῆς Ποροσελήνης δηλ.) ἄλλη νῆσος μεῖζων αὐτῆς»,

διότι ἀλλαγῶς εἶναι ἡ τοποθεσία τῆς πόλεως Ποροσελήνης. Ἐάν ἡ πόλις Ποροσελήνη ἔκειτο ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου ἀνατολικῶς, ἔνθα νῦν 3 οἰκήματα γαιοκτημόνων καὶ ναύδριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τότε πιστευτὸς θὰ ἦτο ὁ Γεωγράφος· ἀλλ' ὁ λιμὴν τῆς Ποροσελήνης κεῖται ἐπὶ τῆς βδ. ἀκτῆς καὶ πρὸ τοῦ λιμένος τούτου ἦτο ἐξηπλωμένη ἡ πόλις Ποροσελήνη, ὡς δείκνυται ἐκ τῶν ἐρειπίων καὶ λογικῶς· κατωκλήθη δ' αὕτη ἡ νῆσος μόνον διὰ τὸν σπάνιον καὶ μοναδικὸν λιμένα καὶ οὐχὶ ὡς ἐκ τοῦ ἐδάφους. Οἱ κυριώτεροι λιμένες τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου εἶναι δύο· ὁ τῶν Ἀστύρων (τανῦν Λίτζα, ἐγγὺς ἐπινείου Ἀδραμυττίου) καὶ ὁ τῆς Ποροσελήνης—ἐκτὸς τῶν λιμένων Κυδωνιῶν καὶ Μοσχονησίων—λοιπὸν οἱ κινδυνεύοντες ἐκ νοτίου ἀνέμου ἀγκυροβολοῦσι πρὸς τὸν τῶν Ἀστύρων, ἢ ἐκ βορρᾶ πρὸς τὸν τῆς Ποροσελήνης, βαθὺν καὶ ἀσφαλῆ καὶ εἰς νῆας. Τὸν λιμένα δὲ τῆς Ποροσελήνης ἀναφέρουσιν ὁ Παυσανίας (3.25.7) καὶ ὁ Αἰλιανὸς (Β'. 6. περὶ ζώων) διὰ τὸ γνωστὸν ἐπεισόδιον τοῦ παιδὸς μετὰ τοῦ δελφίνου, ὃς δελφίς ὡς μὲν πατρίδα ἐφίλει τὴν Ποροσελήνην, ὡς δὲ ἴδιον οἶκον τὸν λιμένα καὶ δὴ καὶ τὰ τροφεία τοῖς θρεψαμένοις ἀπεδίδου. . . καὶ τοῖς πρεσβύταις καὶ τῷ μειρακίῳ πρόσδοτος ἦν.

Εὐλόγως δ' ἐκ τούτων ὀρμώμενος λέγω ὅτι, ὁ Στράβων δὲν ἐπεσκέφθη τὰς Ἐκατονήσους (ἴσα ἴσα ὁποῦ ἦτο καὶ ἔρημος ἡ πόλις Νῆσος ὡς λέγει ἐπὶ τῆς μείζονος) καὶ μᾶλλον φιλολογεῖ ἢ γεωγραφεῖ περὶ αὐτῶν· ὅτι δὲ ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος βεβαιοῦται καὶ ἐκ Ψηφίσματος Νασιωτᾶν καὶ ἐκ φήμης τῶν κύκλω οἰκούντων ἔγραψε μόνον ὁ Γεωγράφος· καθότι καὶ ἐγὼ ποτὲ δὲν μετέβην εἰς τὸν ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας ἐν Τήνῳ καὶ μ' ὅλα ταῦτα εἶμαι ὑπερβέβαιος ὅτι ὑπάρχει τοιοῦτος ἐκεῖσε, πολλῶ δὲ μᾶλλον ὁπότε ἐρωτῶμαι ἢ ἐξιστορῶ τὰ πατρῶα καὶ πάτρια!

Περαιῶν τὴν διατριβὴν διὰ τῶν δε: Ἐθνικὴ ἀνάγκη εἶναι ἡ σύνταξις πραγματειῶν τῶν μερῶν ἡμῶν ὑφ' ἀρμοδίων καὶ καταλλήλων προσώπων καὶ μάλιστα ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἔχουσιν ἰδιάζουσαν μέριμναν καὶ κλίσιν πρὸς τοιαύτας, αἵτινες θὰ ὦσι τιμαλφέστεραι ἀπὸ ἐκείνας τῶν ξένων

ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις. Ἐθνικὴ ἀνάγκη εἶναι ὅπως ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικὸς Σύλλογος καὶ τὸ ἐν Σμύρνῃ Μουσεῖον ἔχουσιν ἀνά ἓν πρόσωπον πρὸς τοιαύτας ἐθνωφελεῖς ἐκδρομὰς καὶ ἐτησίως δημοσιεύωσι τὸ πόρισμα ἐκείνων.—Ὡς χρυσὸς δὲ δοκιμάζεται ἐν τῷ χωνευτηρίῳ, οὕτω καὶ ὁ λέγων πρὸς τὸ μέγα δημόσιον πρέπει νὰ ἐξυλιζῆ τὰς ιδέας διὰ τῆς λογικῆς, ὅπως παρουσιάσῃ εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος κτῆμα ἑσαεὶ, στήθμην ἔχων πάντοτε τὸ σοφὸν δημῶδες λόγιον: χίλια μέτραε καὶ ἔν κόπτε.

Α

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΑΙ

Πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ τεύχους τούτου ὑπῆρξαν
οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει κύριοι

Ἡ Α. Ἐξ. ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος	Σώμ.
κ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ	10
Ἄρχισυντάκτης καὶ Διευθυντὴς τοῦ Νεολόγου	
κ. ΣΤΑΥΡΟΣ Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ	10
Ἄ γραμματεὺς τῆς Ἑλληνικῆς πρεσβείας	
κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΕΤΑΞΑΣ	
Ἄ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος	
κ. ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ Ι. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ	2
Ἄ πρόεδρος τοῦ Δικαστηρίου	
κ. ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΝΑΟΥΜ	
Ἄ γραμματεὺς τοῦ Δικαστηρίου	
κ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΣ	
Ἄ ταμίας τῆς Β. Ἑλληνικῆς πρεσβείας	
κ. ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΜΑΡΓΕΛΛΟΣ	
Ἄ γραμματεὺς τοῦ Γεν. Προξενείου	
κ. Α. ΡΩΜΑΝΟΣ	
Ἄ Σχολάρχης τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς ἀρχιμανδρίτης	
κ. ΜΙΧΑΗΛ ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ	4
Οἱ καθηγηταὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.	
κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	2
κ. Α. ΜΑΛΙΑΚΑΣ	
κ. Ε. ΑΜΑΞΟΠΟΥΛΟΣ	
κ. Δ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ	
Ἄ Διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς	
κ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΓΡΗΓΟΡΑΣ	2
Ἄ Διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς	
κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ	2
Ἄ Γυμνασιάρχης καὶ ἰδρυτὴς τοῦ ἐν Πέραν Ἑλληνικοῦ Λυκείου κ. Χ. ΚΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ	2
Ἄ πρόεδρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου	
κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ-ΒΕΗΣ	2

- Ὁ Γεν. γραμματεὺς τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου
κ. Ε. ΠΟΠΠΕΣΚΟΣ
- Ἡ Διευθύντρια τοῦ Ζαπτείου Παρθεναγωγείου
κ. ΕΥΘΑΛΙΑ ΑΔΑΜ
- Ἡ Διευθύντρια τοῦ Παρθεναγωγείου τῆς Παλλάδος
κ. ΚΑΡΟΛΙΝΑ ΣΜΟΛΤΖΕ
- Ἡ Διευθύντρια τοῦ Ἰωακειμίου Παρθεναγωγείου
κ. ΧΡΥΣΟΥΛΑ Σ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ
- Ἡ κ. ΡΩΞΑΝΔΡΑ ΠΛΕΣΣΟΥ 2
- Ὁ κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΕΝΙΔΟΥΝΙΑΣ
- Ὁ κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ν. ΤΑΜΒΑΚΟΣ 2
- Ὁ ἅγιος Εἰρηνοὑπόλεως κ. ΦΩΤΙΟΣ 2
- Ὁ ἅγιος πρώην Κίτρος κ. ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ
- Ὁ πανοσιώτατος Ἐπίτροπος τοῦ Ἀγ. Ὄρους Ἰβηρίτης
κ. ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ 4
- Οἱ ἱερεῖς τῶν ναῶν ἐν Σταυροδρομίῳ :
- κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Ἡπειρώτης
- κ. ΝΕΟΦΥΤΟΣ
- κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ
- Ὁ ἱεροδιάκονος τοῦ ναοῦ τῶν Εἰσοδίων
κ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ΘΕΜΕΛΙΣ
- Ὁ ἱεροδιάκονος κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
- Ὁ ἱεροδιάκονος τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Τριάδος
κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΗΠΕΙΡΩΤΗΣ
- Ὁ ἐν Φαναρίῳ Μουσικὸς Σύλλογος Ὁρφεὺς 2
- Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἑλλ. Δραματικοῦ Θιάσου
κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΤΑΒΟΥΛΑΡΗΣ 2
- κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΤΑΒΟΥΛΑΡΗΣ 2
- Ὁ κ. ΑΔΚΙΒΙΑΔΗΣ ΜΑΥΡΑΚΗΣ 2
- Ὁ κ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΑΒΑΔΑΣ 3
- Ὁ κ. ΗΛΙΑΣ ΜΑΛΙΑΚΑΣ
- Ὁ κ. ΧΡΗΣΤΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ 3
- Ὁ κ. ΜΕΛΙΣΣΗΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
- Ὁ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΕΓΛΕΡΗΣ

- Ὁ κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΟΠΙΑΤΖΟΓΛΟΥΣ
- Ὁ πρόεδρος τῆς Διδακκαλικῆς Ἀδελφότητος
κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΥΖΟΣ
- Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστικῆς Σχολῆς Ταταούλων
κ. Ι. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
- Ὁ κ. Φ. Α. ΖΑΝΝΕΤΟΣ
- Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἀρρεναγωγείου ἐν Μουχλίῳ
κ. Ι. ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ
- Ὁ κ. ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ ΜΑΥΡΙΔΗΣ
- Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἀρρεναγωγείου Βαλατᾶ
κ. Κ. ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
- Ὁ Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς Χάσκιοι
κ. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
- Ὁ Διευθυντὴς τῆς ἐν Πρόποσι Σχολῆς Ταταούλων
κ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
- Ὁ κ. Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
- Ὁ Διευθυντὴς τῆς ἐν Φερίκιοι Σχολῆς
κ. ΧΡΗΣΤΟΣ ΘΕΟΧΑΡΙΔΗΣ
- Ὁ κ. Β. Ι. ΚΟΥΖΟΣ
- Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἑλληνοκαθολικῆς Σχολῆς
κ. Γ. ΒΙΤΑΛΗΣ
- Ὁ κ. ΙΑΚΩΒΟΣ ΔΑΓΚΑΔΗΣ
- Ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν Πέραν ἀγ. Κωνστ. Ἀρρεναγωγείου
κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΙΣΙΤΖΗΣ
- Ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν Τσιβαλίῳ σχολείου
κ. ΠΑΝΙΔΗΣ
- Ὁ κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΛΛΑΣ 3
- Ὁ κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
- Ὁ α' ψάλτης τῆς ἁγίας Τριάδος
κ. ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΜΟΥΡΚΙΔΗΣ
- Ὁ κ. ΘΕΟΔΩΡΟΣ Δ. ΧΑΛΚΙΑΣ
- Οἱ κκ. ΑΝ. καὶ ΙΩ. Χ. ΠΑΓΚΟΥΔΗΣ
- Ὁ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ζωγράφος
- Ὁ κ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Σώμ.

Ὁ κ. ΜΙΧΑΗΛ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

Ὁ κ. ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

Ὁ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΔΡΑΚΟΣ, πλοίαρχος

Ὁ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Ι. ΔΡΑΚΟΣ

6

πρὸς οὓς ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας μου

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ Ι. ΔΡΑΚΟΣ

Μοσχονήσιος.

 SISMANCIGLIO

 SISMANGOLIO

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ.

«Μικραδιανὰ Πραγματεΐαι, ιστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ, ἦτοι, αἱ Ἑκατόνησοι, ὁ δῆμος Νυμφαίου καὶ ἡ ἐπαρχία Ἀνέων». Τιμᾶται γρ. ἀργ. 10.

Προσεχῶς ἐκδοθήσονται : "Ἔθιμα συγγρόνων Ἑλλήνων (συνέχεια καὶ τέλος), καὶ Χωρογραφικαὶ Μελέται.

 Τιμᾶται γροσίων ἀργυρῶν 10.